

STUDIO B&M

OCHRANA KRAJINY, PROJEKTOVÁNÍ

2011

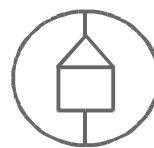
Obecná odborná metoda hodnocení krajinného rázu

- 1) Odborná metoda hodnocení krajinného rázu
- 2) Koncepční návrh sjednocení metodických postupů hodnocení vlivu záměru na krajinný ráz a preventivního hodnocení krajinného rázu pro větší územní celky
- 3) Návrh sjednocení používaných odborných pojmů v rámci sjednocení metody hodnocení krajinného rázu, metodiky hodnocení vlivu záměru na krajinný ráz a preventivního hodnocení krajinného rázu území
- 4) Návrh implementace výstupů hodnocení dle sjednocených metodických postupů

Roman Bukáček
STUDIO B&M, ČZU, Fakulta ŽP

11.11.2011

Akce:	Obecná odborná metoda hodnocení krajinného rázu
Popis akce: Obecná odborná metoda hodnocení krajinného rázu Ve smyslu smlouvy č. 7204/610/10 zpracovat materiál obsahující části: <ol style="list-style-type: none">1) Odborná metoda hodnocení krajinného rázu2) Koncepční návrh sjednocení metodických postupů hodnocení vlivu záměru na krajinný ráz a preventivního hodnocení krajinného rázu pro větší územní celky3) Návrh sjednocení používaných odborných pojmů v rámci sjednocení metody hodnocení krajinného rázu, metodiky hodnocení vlivu záměru na krajinný ráz a preventivního hodnocení krajinného rázu území4) Návrh implementace výstupů hodnocení dle sjednocených metodických postupů ve smyslu znění §12 zákona č. 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny a zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu a prováděcí vyhlášky č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti. Zde je stanoveno jako součást Územně analytických podkladů zpracování dvou jevů krajinného rázu: <ul style="list-style-type: none">• JEV 17: Oblast krajinného rázu a její charakteristika• JEV 18: Místo krajinného rázu a jeho charakteristika	
Zadavatel:	Ministerstvo životního prostředí Vršovická 65 110 00 PRAHA 10
Zpracovatel:	Studio B&M, sdružení fyzických osob, Žďár nad Sázavou – Praha ČZU, Fakulta životního prostředí, Praha Autor zpracování: Ing. Roman Bukáček
Datum:	11.11.2011, redukováná verze se zpracovanými připomínkami

Obsah

1	Účel a cíle, cílová skupina	5
2	Odborné podklady a východiska	6
3	Vymezení pojmů	7
3.1	Pojmy vycházející ze zákona č.114/92 Sb.	7
3.2	Další používané pojmy	9
4	Zákon o ochraně přírody a krajiny	11
5	Princip ochrany krajinného rázu	13
6	Postup hodnocení krajinného rázu, obecná metoda	14
6.1.1	Diferenciace krajiny - vymezení územních jednotek	14
6.1.2	Identifikace charakteristických znaků	15
6.1.3	Stanovení hodnot	16
6.1.4	Stanovení citlivosti	18
6.2	Aplikace metody	19
6.3	Výstup	20
7	Metodické postupy hodnocení krajinného rázu	21
7.1	Postup hodnocení vlivu konkrétního záměru na krajinný ráz	21
7.1.1	Osnova postupu hodnocení vlivu konkrétního záměru na krajinný ráz	22
7.1.2	Definice cíle	22
7.1.3	Použité podklady	22
7.1.4	Charakterizace záměru, který je hodnocen	23
7.1.5	Analýza potenciálního uplatnění záměru	23
7.1.6	Vymezení dotčeného krajinného prostoru	23
7.1.7	Identifikace pozitivních hodnot krajinného rázu potenciálně ovlivněného krajinného prostoru	25
7.1.8	Stanovení vlivu záměru na krajinný ráz a jeho vztah se stávajícím snížením pozitivních hodnot v území	28
7.1.9	Posouzení celkového vlivu záměru dle provedeného rozboru území z hlediska krajinného rázu s odůvodněním, závěrečné doporučení	29
7.1.10	Dokumentace hodnocení	32
7.1.11	Doporučené techniky hodnocení různých typů záměrů	32
7.1.12	Struktura výstupu	38
7.2	Postup vyhodnocení krajinného rázu předem vymezeného území - Preventivní hodnocení krajinného rázu	39
7.2.1	Osnova postupu hodnocení kvality krajinného rázu předem vymezeného území za účelem ochrany jeho pozitivních hodnot – tzv. preventivní hodnocení krajinného rázu	39

7.2.2	Definice cíle	40
7.2.3	Použitá metodika hodnocení.....	41
7.2.4	Vymezení území a stanovení rozsahu širších územních vztahů	41
7.2.5	Stručná charakteristika vymezeného území.....	42
7.2.6	Vymezení dílčích územních jednotek	44
7.2.7	Charakteristika jednotlivých územních jednotek	51
7.2.8	Dokumentace hodnocení	54
7.2.9	Standardizované rozšiřující postupy hodnocení	54
7.2.10	Další zpřesňující podrobná hodnocení	55
7.2.11	Závěr, zhodnocení	55
7.2.12	Přílohy.....	56
7.2.13	Požadovaný výstup hodnocení	56
7.2.14	Možná doplnění metodiky.....	57
8	Doporučení využití metodiky hodnocení krajinného rázu v souvisejících činnostech dle jiných legislativních ustanovení	57
8.1	Související legislativa	57
8.1.1	Stavební zákon.....	57
8.1.2	Vazba problematiky ochrany krajinného rázu na Evropskou úmluvu o krajinně	58
8.2	Obecná šíře uplatnění institutu ochrany krajinného rázu.....	60
8.2.1	Využití postupu případového hodnocení	60
8.2.2	Využití postupu preventivního hodnocení	61

1 Účel a cíle, cílová skupina

Cílem díla je vypracovat podklad pro metodický pokyn Ministerstva životního prostředí, který usnadní a sjednotí metodické vedení orgánů státní správy a samosprávy v přístupu k problematice ochrany krajinného rázu ve smyslu ustanovení § 12 zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny a bude zároveň vodítkem pro zpracovatele souvisejících odborných podkladů potřebných pro rozhodování.

Hlavním cílem je vypracování obecné metody hodnocení krajinného rázu, kterou bude možno aplikovat v postupech hodnocení vlivu záměru na krajinný ráz nebo ve vyhodnocení kvalit krajinného rázu určitého předem definovaného území a též předložit návrh metodik hodnocení krajinného rázu.

Dílo je určeno především orgánům státní správy na úseku ochrany přírody a krajiny a je pomocným nástrojem k vytváření odborných podkladů na úseku ochrany krajinného rázu. Též je určeno odborné i laické veřejnosti jako vodítko pro posuzování vhodnosti nebo možných dopadů změn využití území či výstavby nebo v související správní praxi či vyhodnocení kvalit krajinného rázu určitého území.

2 Odborné podklady a východiska

Zpracování tohoto materiálu se opírá o zkušenosti s využitím existujících oficiálně publikovaných metodických postupů hodnocení krajinného rázu posuzující ve smyslu zákona estetickou a přírodní hodnotu krajinného rázu, harmonické měřítko krajiny, kulturní dominanty a harmonické vztahy v krajině, zejména pak o:

- metodiku Bukáček, R. Matějka, P. 1997 - 1998: **Hodnocení krajinného rázu (metodika zpracování)**. Správa Chráněných krajinných oblastí ČR, Praha. Publikovanou v upravené verzi o rok později též ve sborníku: Bukáček, R. Matějka, P. 1999: **Hodnocení krajinného rázu (metodika zpracování – upravená verze)**. In: Vorel I, Sklenička P. 1999: Péče o krajinný ráz – cíle a metody, ČVUT, Praha. p. 159 – 198.
- metodické doporučení Míchal I. (red.) et al. 1999: **Hodnocení krajinného rázu a jeho uplatňování ve veřejné správě**. AOPK Praha. p. 117 – 158.
- článek shrnující zjednodušeně existující postup hodnocení vlivu záměru na krajinný ráz Vorel I. 1999: **Hodnocení krajinného rázu – vývoj názoru a osnova postupu**. In: Vorel I, Sklenička P. 1999: Péče o krajinný ráz – cíle a metody, ČVUT, Praha. p. 103 – 110.
- Metodika hodnocení krajinného rázu Löw J.

Dále o poznatky uvedené v literárních pramenech, zejména:

- CULEK M. 2006: Přírodní podmínky území a jejich význam pro krajinný ráz, In: Vorel, I. (ed.): Hodnocení navrhovaných staveb a využití území z hlediska zásahu do krajinného rázu I., Praha 2006.
- Evropská úmluva o krajině, Florencie 2000 a její překlad do českého jazyka uvedený na stránkách Ministerstva životního prostředí <http://www.env.cz>.
- KOCOURKOVÁ J. 1974.: Pokus o vypracování metody hodnocení estetických kvalit krajiny, In: Výstavba a architektura 10/10, 1974.
- LÖW J., MÍCHAL I. 2003: Krajinný ráz. Lesnická práce, Kostelec nad Černými lesy.
- SKLENIČKA, P. 2002: Základy krajinného plánování. Říčany 2002.

3 Vymezení pojmů

Hodnocení krajinného rázu pracuje především s pojmy uvedenými v §12 zákona a s pojmy, které s nimi souvisí. Předložený návrh sjednocení používaných odborných pojmů nelze považovat za zcela vyčerpávající a konečný a je třeba jej upravit potřebám a připomínkám ze strany orgánů státní správy i odborné veřejnosti.

3.1 Pojmy vycházející ze zákona č.114/92 Sb.

činnost snižující estetickou a přírodní hodnotu krajinného rázu oblasti či místa je taková činnost, která potlačí uplatnění významných pozitivně chápaných charakteristických znaků krajinného rázu daného území vytvářejících přírodní či estetickou hodnotu, harmonické měřítko a vztahy v krajině.

estetická hodnota krajinného rázu vyjadřuje emocionální postoje a vztah hodnotícího subjektu (odborník, obyvatel místa) k hodnocenému prostoru v krajině či celé krajinné scéně, nebo společenskou normu vnímání obecného obrazu krajiny a jejích materiálních a duchovních hodnot. Je vyjádřením uvědomění libosti a příjemných emocí subjektu na základě senzuálního kontaktu s krajinou. Estetická hodnota je vždy chápána na základě obecné estetické normy a je tedy historicky proměnným faktem v závislosti na vývoji společenských vztahů. Má nadindividuální platnost, a je vyjádřením určité tiché nezávazné dohody ve společnosti. Potlačení estetické hodnoty je objektivně prokázáno seznamem vztahů, které jej obsahově vyvolávají. Objektivizace hodnocení estetické hodnoty je prováděna pomocí identifikace charakteristických znaků krajinného rázu a jejich vztahů v krajině.

harmonické měřítko krajiny vyjadřuje soulad měřítka krajiny a měřítka jednotlivých objektů v ní. Měřítka je dáno vzájemným poměrem objektů a krajiny a poměrem jednotlivých objektů v krajině. Za měřítko souladu slouží především přírodní složky krajiny, které utváří její charakter a tradiční kulturní prvky, které jsou buď podřízeny přírodním podmínkám, nebo celkovému obrazu určitého území (záměrně komponované prostory v krajině). Měřítka utváří kombinace několika faktorů:

- členitost reliéfu (výškové rozdíly, hloubka krajinné scény, šířka sníženin, přírodní dominanty, monumenty),
- rozsah ploch (převažující velikost tradičních ploch v krajině a jejich uspořádání - pole, louky, lesy, zastavěná území apod.),
- převažující výška typických objektů v krajině (výška stromu, výška tradiční zástavby, převažující výška tradičních kulturních prvků v krajině určitého typu apod.).

V hodnocení se objektivizace harmonického měřítka provádí na základě srovnání záměru nebo řady objektů s typickými a tradičními objekty stejného typu v krajině. Zachování harmonického měřítka vyjadřuje ochranu souladu tradičních proporcí v krajině, které by neměly být rušeny tím, co je v rozporu s obsahem krajinné scény či konkrétního obrazu v krajině.

harmonické vztahy v krajině vyjadřují soulad využití krajiny člověkem, existujících kulturních prvků s přírodním prostředím, z něhož je odvozen vzájemný soulad kulturních prvků, daný jejich prostorovou skladbou a celkovým uspořádáním a provázaností funkčními a prostorovými vztahy. Harmonické vztahy budují pozitivně vnímané krajinné scenérie. Prostorové vztahy vychází ze vzájemných pohledových a pomyslných vztahů jednotlivých objektů k celkové kompozici krajiny. Funkční vztahy vychází z existujících procesů a jevů propojujících funkčně jednotlivé objekty v krajině (ke vsi vede cesta, ze vsi vede úvoz na pole apod.) s uplatněním v celku.

historická charakteristika krajinného rázu vyjadřuje dochování určitého artefaktu nebo historického jevu v krajině poukazujícího na dobu svého vzniku. Historická charakteristika je klíčová pro pochopení logiky vztahů mezi přírodními vlastnostmi krajiny, jejím využíváním, existence určitých jevů a objektů v krajině a jejich uspořádání.

charakteristika krajinného rázu vystihuje podstatné znaky určité povahy, které společně vytváří krajinný ráz místa či oblasti. Jsou rozlišovány zejména charakteristiky přírodní, kulturní, historické.

krajina je část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky (§3 zákona).

krajinný ráz je dán přírodní, kulturní a historickou charakteristikou určitého místa nebo oblasti (§12 zákona), resp. vnímatelnými znaky a hodnotami těchto charakteristik.

Krajinný ráz představuje celkový charakter a výraz příznačný pro určitou krajinu, který je utvářen souhrnem charakteristik, vztahů a měřítka v kontextu jejich historického vývoje. Charakteristiky vystihují podstatu jevů nebo přítomnost podstatných znaků různé povahy (přírodní, kulturní, prostorové apod.), vztahy představují probíhající procesy, existující jevy v krajině a role jednotlivých objektů, měřítko, vyjadřuje kritéria proporcí, rytmu, symetrie a kontrastu.

kulturní charakteristika krajinného rázu je dána způsobem využívání přírodních zdrojů člověkem a stopami, které v krajině zanechal.

kulturní dominanta krajiny je pozitivně přijímaný, svou výškou, převažujícími hodnotami, plochou či zastoupením výrazně převládající objekt nebo jev kulturní povahy. Může jít o výškovou dominantu (např. věž kostela), dominující plošný objekt nebo jev, nebo dominantu převyšující svým významem ostatní skladebné části krajiny.

měřítka krajiny - uspořádání a velikost složek krajiny a přítomnost drobných prvků spolu s reliéfem vytváří měřítko krajiny. Zatímco v horských oblastech je měřítko více podřízeno modelaci terénu a tedy výškové členitosti a teprve následně velikosti ploch (zejména v menších prostorech), v rovinatější krajině pahorkatin a parovin měřítko utváří zejména velikost ploch a výška skladebných prvků. Za harmonické měřítko bude považováno takové, které vytváří dojem souladu harmonického využití krajiny a jejího přírodního rámce.

místo krajinného rázu prostorově menší území než oblast (cca 1 - 20 km²), vyznačující se svou vnitřní individualitou, které lze odůvodněně pro jeho charakterovou odlišnost vymezit odůvodnitelnými hranicemi.

oblast krajinného rázu je území velkého rozsahu zahrnující určitý specifický krajinný typ nebo jeho část, či soubor vztahy provázaných typů, jenž se vyznačuje individuálním charakterem, který je možné popsat znaky reprezentujícími jevy a rysy odlišujícími jej od sousedních území. Oblast respektuje krajinnou typologii, avšak není bezpodmínečně podřízena hranicím určitého krajinného typu. Oblast se vždy vyznačuje vnitřní individualitou, která je dána vlastnostmi odlišnými od sousedních území. Oblast krajinného rázu navazuje vždy na oblast sousední. Vymezení oblastí je bezešvé, kontinuální.

přírodní hodnota krajinného rázu je dána přítomností objektů a jevů přírodní povahy v kontextu jejich přirozeného potenciálního vývoje. Objekty a jevy přírodní povahy společně vytváří přírodní prostředí a jsou ve vzájemné interakci. Krajinný ráz ovlivňuje především charakter geologického podloží, georeliéf krajiny, klimatické a hydrologické podmínky, charakter půdy a žijící organismy.

přírodní charakteristika krajinného rázu zahrnuje všechny znaky přírodní povahy, tj. přírodní i přírodě blízké segmenty a objekty krajiny a přírodní jevy v krajině. Zahrnuje soubor přírodních podmínek (geologické podloží, reliéf krajiny, klimatické a hydrologické podmínky), existující ekosystémy i jednotlivé populace a organismy.

významný krajinný prvek dle ustanovení §3, odst. 1, písm. b) zákona

zvláště chráněné území dle ustanovení §3, odst. 1, písm. f) zákona

3.2 Další používané pojmy

potenciálně dotčený krajinný prostor je část krajiny, ve které může dojít k ovlivnění hodnot krajinného rázu určitým záměrem využití území nebo výstavbou. Je vymezen na základě analýzy uplatnění daného záměru pohledovými bariérami a vztahy v krajině. Podle rozsahu záměru může zahrnovat jedno nebo více míst krajinného rázu (malý rozsah uplatnění záměru) nebo oblasti krajinného rázu (velký rozsah uplatnění).

pozitivní hodnota krajinného rázu je především dána přírodními a estetickými hodnotami utvářenými pozitivně přijímanými objekty či jevy, harmonickými vztahy a harmonickým měřítkem v krajině, pozitivně přijímanými kulturními dominantami.

indikátor zvýšených hodnot krajinného rázu je objekt či jev, který pro svůj vysoký přírodní, kulturní či historický význam je vyhlášen za zvláště chráněné území nebo památku. Zpravidla se jedná o ceněné prostory nebo objekty uplatňující se v krajinném rázu daného území.

dominanta je z pohledu ochrany krajinného rázu pohledově (výškou, uplatněním) nebo plošně převládající nebo výrazný objekt krajinné scény (přírodní, architektonický, stavba, přírodní), nad ostatní výrazně uplatňující se jev (místo historické události, proces v krajině, výrazný vztah aj.).

dominantní rys je převládající význačný objekt nebo jev či vlastnost krajinné scény určitého území definující její základní vlastnosti i charakteristiky.

jev je úkaz, fenomén, fakt, proces nebo událost, který je možno smyslově pozorovat.

kompaktní zástavba je souvislá zástavba, ve které stavby na sebe bezprostředně navazují ve formě řad, uzavřených nebo otevřených bloků, která tvoří uliční fronty nebo má výrazně ucelenou hranici vůči okolní krajině.

krajinná scéna je pozorovaný krajinný prostor představující reprezentativní obraz určitého území vytvářený objekty a nehmotně se uplatňujícími jevy a jejich vzájemnou konfigurací a vztahy. Pozorovatel krajinnou scénu vnímá buď staticky (např. jako pohled z významného bodu krajiny), nebo dynamicky (jako sled obrazů z různých míst trasy průchodu krajinou); krajinná scéna je nositelem estetických a přírodních hodnot, tkvících v prostorovém uspořádání, v neopakovatelnosti a jedinečnosti panoramat, v harmonickém měřítku a v harmonických vztazích krajiny.

objekt je libovolným fyzicky přítomným prvkem krajiny nebo souborem prvků vytvářejících charakteristický znak krajinného rázu místa či oblasti.

prostorové vztahy v krajině jsou vztahy mezi jednotlivými hmotnými prvky krajinné scény, jejich vzájemného uspořádání, vzdálenosti, proporce šířkových a výškových dimenzí, význam důležitých bodů, linií a prostorů, vzájemné osově vazby, rysy symetrie, gradace, předěly, patrná vymezení apod.

vliv na pozitivní hodnoty krajinného rázu vyjadřuje míru s jakou je potlačeno pohledové nebo jiné uplatnění charakteristických znaků vytvářejících pozitivní hodnoty krajinného rázu místa nebo oblasti, v důsledku čehož je snížena estetická či přírodní hodnota krajinného rázu, nebo není prokazatelně brán ohled na zákonem stanovená kritéria.

vztahy v krajině – jsou nedůležitější složkou krajiny, neboť na základě jich vzniká i vznikala řada objektů i jevů v krajině a jsou základní příčinou určité podoby krajinného rázu sledovaného území. Tyto vztahy mohou být funkční, které deklarují využití území člověkem a organismy a prostorové, jenž uvádí prostorové uspořádání objektů a jevů v krajině.

4 Zákon o ochraně přírody a krajiny

Ochrana krajinného rázu (dále jen „KR“) je zakotvena v ustanovení §12 zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny (dále jen „zákon“), který ve svém aktuálním znění uvádí:

(1) Krajinný ráz, kterým je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti, je chráněn před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu. Zásahy do krajinného rázu, zejména umísťování a povolování staveb, mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, estetických hodnot, kulturních dominant krajiny, harmonického měřítka a harmonických vztahů v krajině.

(2) K umísťování a povolování staveb, jakož i jiným činnostem, které by mohly snížit nebo změnit krajinný ráz, je nezbytný souhlas orgánu ochrany přírody. Podrobnosti ochrany krajinného rázu může stanovit ministerstvo životního prostředí obecně závazným právním předpisem.

(3) K ochraně krajinného rázu s významnými soustředěnými estetickými a přírodními hodnotami, který není zvláště chráněn podle části třetí tohoto zákona, může orgán ochrany přírody zřídit obecně závazným předpisem přírodní park a stanovit omezení takového využití území, které by znamenalo zničení, poškození nebo rušení stavu tohoto území.

(4) Krajinný ráz se neposuzuje v zastavěném území a v zastavitelných plochách, pro které je územním plánem nebo regulačním plánem stanoveno plošné a prostorové uspořádání a podmínky ochrany krajinného rázu dohodnuté s orgánem ochrany přírody 9a).

Ad odstavec 1) Ustanovení v prvním odstavci je klíčové z pohledu hodnocení krajinného rázu, neboť uvádí:

- že krajinný ráz tvoří přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti,
- že je chráněn před činností snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu,
- že zásahy do krajinného rázu mohou být prováděny pouze s ohledem na zachování významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, estetických hodnot, kulturních dominant krajiny, harmonického měřítka a harmonických vztahů v krajině.

Je jednoznačné, že přírodní hodnotu krajinného rázu je nutné hledat v přítomnosti znaků přírodní charakteristiky místa či oblasti, zatímco estetickou hodnotu tvoří společně pozitivně přijímané znaky všech uvedených základních charakteristik oblasti či místa. Významné krajinné prvky a zvláště chráněná území jsou evidovány a vyhlášeny pro svou zvýšenou přírodní hodnotu danou předmětem ochrany a lze je považovat za indikátory zvýšené přírodní hodnoty v krajině.

Zákon vyžaduje ohled na harmonické měřítka a harmonické vztahy v krajině. Harmonie vyjadřuje soulad. V tomto případě jde o soulad proporcí objektů v krajině s proporcemi tvarů krajiny, který je pociťován prostřednictvím určité společenské dohody založené na tradicích. Podobně je tomu u harmonických vztahů v krajině, které vyjadřují buď vizuální soulad jednotlivých objektů krajiny s krajinnou samotnou, nebo soulad funkcí vzájemně propojených objektů v krajině. V tomto případě zákon vyžaduje identifikaci takových jevů a znaků, které vystihují tento soulad.

Zákon stanovuje určitou formu ochrany kulturních dominant. Lze předpokládat, že pojetí §12 zamýšlí pozitivně přijímané kulturní dominanty, které představují obecně přijímané vysoké kulturní a historické hodnoty.

Ad odstavec 2) Toto ustanovení zákona dává pravomoc i zodpovědnost orgánu státní správy na úseku ochrany přírody a krajiny k ochraně hodnot krajinného rázu definovaných v předchozím odstavci.

Ad odstavec 3) Dává možnost vymezit území soustředěných zvýšených hodnot krajinného rázu a zajistit jejich ochranu vyhláškou o zřízení přírodního parku. Termín „přírodní park“ je v tomto případě nešťastný, neboť se spíše jedná o kulturní krajinu. Více by se hodil termín „krajinný park“.

Ad odstavec 4) Odstavec byl doplněn později prostřednictvím schválení nového znění Stavebního zákona v roce 2006. Formulace vedoucí k nejednoznačným výkladům aplikace způsobuje, že pravděpodobně dobře míněné propojení územního plánování s ochranou krajinného rázu, je v praxi využíváno zřídka a spíše opatrně. V tomto případě je nutný srozumitelný praktický výklad, který bere v potaz různorodost charakteru zastavěného území a též fakt, že obraz sídla v krajině je jedním ze základních znaků kulturní krajiny České republiky, který ovlivňuje výrazně její tvář.

5 Princip ochrany krajinného rázu

Cílem ustanovení §12 zákona č. 114/92 Sb. je zachování estetické a přírodní hodnoty a respektování uplatňujících harmonických vztahů v krajině a měřítko krajiny, ale též kulturních dominant. Zákon tak deklaruje hodnoty, které je třeba respektovat a chránit. Z kontextu uvedeného znění §12 zákona č. 114/92 Sb. vyplývá princip ochrany krajinného rázu, který spočívá v ochraně takových objektů, jevů a jejich vztahů, které vytvářejí zákonem deklarované hodnoty a v případě v eliminaci vlivů, které tyto hodnoty narušují. Ochrana krajinného rázu ve smyslu tohoto ustanovení pak obecně spočívá v ochraně všech charakteristických znaků, které tyto hodnoty vytváří.

Aby bylo možné zajistit smysluplnou ochranu zákonem deklarovaných hodnot, je nutné zpracovat dostatečně průkazné vyhodnocení určitého potenciálně ovlivněného nebo ohroženého území. Hodnocení při tom představuje nejednoduchou činnost vyžadující řadu znalostí, neboť krajinný ráz je výslednicí mnoha procesů v krajině probíhajících z minulosti do současnosti.

Lze říci, že pozitivní hodnoty krajinného rázu v obecné rovině tkví především:

- v existenci objektů či jevů přírodní povahy, které spoluvytváří přírodní hodnotu krajinného rázu,
- v existenci objektů či jevů přírodní, kulturní či historické povahy, které spoluvytváří estetickou hodnotu krajinného rázu,
- v existenci jevů vytvářejících harmonické vztahy v krajině dané souladem objektů kulturní povahy s přírodními podmínkami a jejich souladem navzájem,
- v existenci jevů vytvářejících harmonické měřítko v krajině dané souladem proporcí jednotlivých objektů v krajině s proporcemi krajinného rámce,
- v existenci významných pozitivně přijímaných kulturních dominant a míst indikujících zvýšenou přírodní (zvláště chráněná území a významné krajinné prvky) a kulturní (památky) hodnotu.

Vliv na tyto hodnoty krajinného rázu může nastat především,

- když záměr přímo potlačí nebo znehodnotí uplatnění objektů či jevů vytvářejících pozitivní hodnotu krajinného rázu
- když záměr svým charakterem zvýší uplatnění objektů, které již v daném území znehodnocují pozitivní hodnotu krajinného rázu, čímž umocní tento jev.

Snížení estetické nebo přírodní hodnoty se obecně děje:

- potlačením objektu či jevu vytvářejícího tyto hodnoty (pohledově, ve vztazích),
- nebo odstraněním objektu či jevu vytvářejícího tyto hodnoty (pohledově, ve vztazích),
- nebo instalací objektu nerespекtujícího soulad v krajině.

Ohled na harmonické měřítko a harmonické vztahy v krajině není brán (ve smyslu zákona) v případech:

- kdy dojde k významnému potlačení či odstranění objektů či jevů vytvářejících harmonický vztah či měřítko v krajině

6 Postup hodnocení krajinného rázu, obecná metoda

Aby bylo možné získat dostatečně věrohodnou informaci o tom, zda dochází ke snížení hodnot krajinného rázu nebo zda nejsou respektovány zákonem deklarované hodnoty, je nutné zpracovat dostatečně podrobné hodnocení. Fundované hodnocení však vyžaduje postup, který je možné zopakovat, vysvětlit a též obhájit. V tomto ohledu je vhodné využití obecně přijatého postupu, který předkládá transparentní hodnocení krajinného rázu nebo vlivu na krajinný ráz.

Předmětem hodnocení krajinného rázu je především nalezení, v čem tkví estetická a přírodní hodnota krajinného rázu určitého území, harmonické vztahy v krajině, harmonické měřítko krajiny a další zákonem deklarované hodnoty. Hlavní činností hodnocení je identifikace charakteristických znaků krajinného rázu reprezentujících zákonem stanovené hodnoty, jejich vzájemných vztahů a jejich klasifikace. Vlastní identifikaci charakteristických znaků krajinného rázu hodnotitel provádí v předem zvoleném měřítku pohledu, které vychází z plošného vymezení hodnoceného území nebo z porovnávaných objektů.

Metoda používá na sebe navazující postupy, kdy předchozí podmiňuje následující:

- A. Diferenciace hodnoceného prostoru na individuální územní jednotky, které se vyznačují odlišnými specifickými znaky oproti svému okolí¹.
- B. Identifikace charakteristických znaků² z pohledu přírodní, kulturní a historické charakteristiky území, měřítka krajiny a vztahů v krajině.
- C. Klasifikace identifikovaných znaků a jejich vztahů podle jednotného klíče.
- D. Stanovení citlivosti.

6.1.1 Diferenciace krajiny - vymezení územních jednotek

Hodnocení kvalit krajinného rázu vyžaduje ohraničený individuální prostor, ve kterém bude hodnocení provedeno. Rozlišení a vymezení takového prostoru je nutné především z důvodu dosažení následné obsahové celistvosti identifikovaných znaků (vnitřní integrity) zachycující jeho individualitu. Znamená to, že vymezené území spojuje určitá typická konfigurace existujících krajinných objektů, jejich vzájemné vztahy, které společně vytváří jeho základní rys nebo rysy. Základní rysy vytváří v území určitý identický krajinný prostor, který je možné charakterizovat a který se liší svou individualitou od okolních. Může se jednat o rozsáhlý prostor s jednoznačnou identitou rysů a jevů (oblast krajinného rázu či její část), část krajiny se specifickými výrazně odlišnými znaky nebo jejich vztahy (místo krajinného rázu), nebo místo ovlivněné sledovaným (i potenciálním) objektem v krajině (dotčený krajinný prostor).

Diferenciace krajiny představuje proces vylišení územních jednotek, vyznačujících se individualitou, nebo ovlivněných určitou krajinnou entitou, založený na principu analýzy základních rysů krajiny. V hodnocení krajinného rázu jsou zpravidla vylišovány oblasti, místa a dotčené krajinné prostory.

Diferenciací jsou vylišovány základní rysy krajiny, které jsou dány určitými zákonitostmi a které je možné v každém krajinném prostoru nalézt³. Tyto zákonitosti jsou především dány:

¹ V preventivním hodnocení tento krok představuje vymezení oblastí a míst krajinného rázu a jejich případných částí. V případovém hodnocení představuje vymezení dotčeného krajinného prostoru a případně specifických míst.

² Identifikací se rozumí vylišení objektů a jevů vytvářejících charakteristické znaky krajinného rázu v krajině do seznamu (přehledu)

- geografickou polohou (a tím příslušností k určitému regionu, např. střední Evropa, ale také Vysočina uprostřed České republiky),
- přírodním rámcem, který tvoří geologické podloží, reliéf, hydrologické a klimatické podmínky,
- převládajícím charakterem krajiny, který je dán hlavními krajinnými složkami
- prostorovým a funkčním uspořádáním všech objektů v krajině (přírodních i kulturních) v daném přírodním rámci
- jejich vzájemnými vztahy (funkční, prostorové)
- a celkovým měřítkem, které je dáno proporcemi objektů a krajiny.

6.1.1.1 Výstup diferenciacie hodnoceného prostoru

Výstupem procesu diferenciacie krajiny jsou vždy vymezené územní jednotky, zpravidla:

- oblasti krajinného rázu,
- místa krajinného rázu,
- nebo dotčený krajinný prostor.

6.1.2 Identifikace charakteristických znaků

Identifikace charakteristických znaků je proces vylišení zachytitelných objektů či jevů v krajině spoluvytvářejících její celkový charakter (vytváří typické rysy). Objektem je myšlena konkrétní základní skladebná jednotka viditelné krajinné scény nebo obrazu krajiny, jevem je myšlen úkaz, fakt, probíhající proces, vztah nebo událost, jež je možno smyslově pozorovat nebo mimosmyslově vnímat a pochopit. Jev může být vyjádřen souborem určitých sledovatelných faktů nebo abstraktní formou.

Např. bojiště u Slavkova není nijak v terénu patrné, ale přitom by tam nikdo dnes stavět nechtěl z určité piety.

Objekty vždy nabývají:

- určitého tvaru - vytváří body, linie nebo plochy v krajině,
- určitých proporcí - rozměry dané vzájemným poměrem jednotlivých částí objektu,
- jsou orientovány - orientace objektu ke světovým stranám, k jiným objektům
- mají strukturu a texturu - celek podstatných, typických rysů daného objektu (barva, uspořádání, obsah apod.).

Mezi objekty existují v krajinné scéně určité vztahy:

- orientace - převažující směr všech objektů, vzájemný vztah v orientování (osy v krajině)
- poloha - vzájemná poloha objektů, převažující poloha všech objektů
- proporce - vzájemný poměr mezi jednotlivými objekty (důležité pro posouzení velikosti objektů - měřítko krajiny).

Jevy tvoří:

- úkazy v krajině,
- vztahy v krajině - funkční nebo vizuální vztahy jednotlivých objektů nebo jevů samotných,
- měřítko krajiny - vycházející z forem a proporcí objektů krajiny a velikosti krajinné scény,
- faktické události - příběh, který zanechává otisk v daném prostoru,

³ Správné vystižení individuality určité části krajiny je základním a nejdůležitějším krokem hodnocení krajinného rázu, neboť chyby z tohoto kroku se projeví ve všech následujících.

- probíhající procesy - ve vztahu k určité činnosti nebo přírodním obdobím,
- duch místa - podvědomě cítěný jev, chápaný prostřednictvím příběhu či skryté individuality místa.

Každý z identifikovaných znaků spoluvytváří celkový charakter krajiny a tedy její krajinný ráz. Charakteristickými znaky pro identifikaci mohou být nejen jednotlivé objekty, ale jejich uspořádání, rytmus členění, převládající velikost, tvar, struktura, barva apod.

- objektivní aspekty - kvantitativní zastoupení, rozmístění, konfigurace, ukazatele kvality, časová posloupnost, dynamika
- subjektivní aspekty - smyslové vnímání, procesy myšlení a cítění pozorovatele - jednotlivce nebo (místní) komunity

Jednotlivé charakteristické znaky krajinného rázu nebývají jednoznačné a jejich význam často vyplývá teprve ze souvislostí či kontextu. Správně uspořádaná tabulka identifikovaných znaků krajinného rázu musí srozumitelně nést celý kontext.

Identifikaci provádí hodnotitel vždy ve zvoleném měřítku, které souvisí s velikostí hodnoceného prostoru nebo porovnávaných objektů (soutměřitelnost).

6.1.2.1 Výstup identifikace charakteristických znaků

Výstupem procesu identifikace charakteristických znaků je seznam znaků krajinného rázu:

- vytvářejících přírodní charakteristiku území
- vytvářejících kulturní charakteristiku území
- sledujících historickou charakteristiku území
- vytvářejících (harmonické) vztahy v krajině a (harmonické) měřítko krajiny.

6.1.3 Stanovení hodnot

Přítomnost charakteristického znaku v krajině je vyjádřena hodnotami, jejichž souhrn dává jeho význam. Pro účely hodnocení krajinného rázu sledujeme u každého identifikovaného znaku váhu vlivu, formu uplatnění, míru uplatnění, celkový projev a cenu. Takto identifikovanými znaky a jejich hodnotami lze sestavit celkovou kvalitu krajinného rázu z pohledu přírodní, historické i kulturní charakteristiky, vztahů a měřítka. **Význam** vyjadřuje celkovou kvalitu přítomnosti charakteristického znaku v krajině scény vymezeného území. Ta je sledována v jeho⁴:

- formě uplatnění – tj. jakou formou se znak uplatňuje: ve hmotné formě, v duchovní formě, jako dominanta, je konkrétní, je abstraktní, jednotlivě nebo čteně, což je uváděno stručným popisem znaku;
- celkovém vlivu – tj. v míře prosazování daného znaku v krajině scény hodnoceného územního prostoru;

⁴ Význam byl oproti předchozím metodickým postupům pozměněn na základě zkušeností s preventivním hodnocením krajinného rázu, kdy je cílem vystihnout dostatečně srozumitelně a výstižně charakter uplatnění daného znaku v krajině. Význam zde znamená celkový charakter přítomnosti daného znaku. V předchozích postupech význam stanovoval pouze míru uplatnění znaku. Formulace významu dává možnosti sestavit podklad pro vymezení i cílových charakteristik krajiny. Každý znak může mít určitý význam nejen dle hodnotitele, který provádí hodnocení, ale i dle dohody širšího fóra (např občanské iniciativy apod.).

- působení (projevu) – tj. v přijímané hodnotě daného znaku – pozitivní/negativní, přijatelný/nepřijatelný, libý/nelibý apod.;
- cennosti – tzn. ve vzácnosti a neobvyklosti daného znaku;

Uplatnění (forma, způsob uplatnění) – vyjadřuje formu uplatnění (přítomnost) daného charakteristického znaku ve vymezeném území. Znak je pojmenován, stručně charakterizován a zařazen do seznamu znaků jako:

- *konkrétní fyzický objekt (soubor objektů)*
 - *vytvářející určitý rys* - konkrétní objekt, jenž je původcem daného rysu v krajině,
 - *spoluvytvářející určitý rys* – objekt, jenž je součástí celého souboru objektů vytvářejících společně určitý rys krajiny,
 - *doplňující charakter krajinné scény či obrazu* - konkrétní objekt,
 - *vytvářející určitý jev* v krajině, je jedním z původců tohoto jevu nebo na jev upozorňuje.
- *abstraktní (nehmotně chápaný) jev* - událost, duchovní hodnota, fakt, opakující se jev, probíhající proces
- *dominanta* - dominanta uplatňující se v daném prostoru určitou formou (výškou, převažujícími hodnotami, plochou či zastoupením)
- *kombinace* – znak kombinuje vlastnosti uvedených základních forem

V charakterizaci identifikovaného znaku by měl být uveden i jeho výskyt, neboť znak může být přítomen jednotlivě nebo v mozaice nebo celoplošně, v jedné formě, ve více uvedených formách. Výskyt by měl v uvedení daného znaku vyjádřit četnost a způsob jak se objevuje daný znak v krajině:

- *Ojedinělý* – jedná se o izolovaný, osamocený objekt nebo jev.
- *Mozaika* - je se o objekt či jev vyskytující se nepravidelně v různých místech posuzovaného prostoru, tvoří část mozaiky krajiny.
- *Celoplošný* - je běžně plošně se vyskytujícím na celém hodnoceném území.

Vliv (rozsah uplatnění) - vyjadřuje sílu (dominanci) prosazení znaku v krajinné scéně vymezeného území. Znak lze chápat jako fyzicky přítomný objekt v krajině (konkrétní krajinný element) nebo nehmotně se uplatňující fakt (událost, duchovní a mentální hodnota). Uplatnění charakteristického znaku může být vnímáno jako:⁵

Zásadní - vymezuje krajinný prostor, odůvodňuje vymezení tohoto prostoru, dává mu základní charakter. Jeho odstranění způsobí ztrátu hranic vymezujících daný prostor a jeho splynutí s okolní krajinou, ztrácí se důvod vymezení.

Spoluurčující - spoluurčuje spolu se zásadními znaky charakter krajinné scény vymezeného území, podílí se na celkovém charakteru krajiny. Jeho odstraněním nebo potlačením krajina ztrácí nebo mění svůj typický charakter.

Doplňující znak - je nositelem detailních podob různých částí vymezeného prostoru, jemných nuancí určujících vnímání vnitřní tváře prostoru. Doplnující znak je často původcem genia loci v krajině. Odstraněním nebo potlačením znaku se ztrácí jemné nuance ve vymezeném území - ztrácí se tak důležitá specifika.

⁵ Názvosloví celkového vlivu daného znaku (dříve tzv. významu) bylo upraveno pozdější metodikou vydanou v roce 2004 [Vorel I., Bukáček R., Matějka P., Culek M., Sklenička P. 2004: METODICKÝ POSTUP POSOUZENÍ VLIVU NAVRHOVANÉ STAVBY, ČINNOSTI NEBO ZMĚNY VYUŽITÍ ÚZEMÍ NA KRAJINNÝ RÁZ. ČVUT, Praha]

Působení (Projev) - je vyjádřením hodnoty daného znaku v kontextu společenského konsensu formou pozitivního nebo negativního přijetí a nabývá hodnot:

Pozitivní [+] - je v souladu s přírodním rámcem nebo je nositelem vysoké kulturní a historické hodnoty.

Neutrální (indiferentní)[0] - tam, kde nelze objektivně stanovit hodnotu a znak se neuplatňuje nepřijatelným kontrastním dojmem vůči ostatním.

Negativní (rušivý) [-] - vyjadřuje nesoulad s přírodními podmínkami nebo nepřijatelné působení v krajinné scéně či obrazu vůči těm znakům, které jsou vnímány pozitivně nebo spíše pozitivně.

Kontrastní [x] - není jednoznačně obecně vnímán, jeho působení je rozporuplné, diskutabilní.

Cennost - je vyjádřením důležitosti a vzácnosti z pohledu jeho přírodní, estetické, historické nebo kulturní kvality v širším kontextu a nabývá hodnot:

Běžný - je běžně se vyskytujícím.

Významný - je z regionálního hlediska význačný.

Jedinečný - je z hlediska nadregionálního význačný a ojedinělý.

Výjimečný - je neopakovatelným unikátem z národního hlediska.

Za uvedenými hodnotami se skrývá vždy nějaká definice či "příběh":

Příklad 1.: Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře - pohledově a v duchovní rovině spoluurčuje svůj prostor (to je její vliv), je dominantní (uplatňuje se), přijímána pozitivně a jde o jedinečnou stavbu jedinečné hodnoty, je vnímána pozitivně a je zastoupena jako ojedinělá stavba.

Příklad 2.: Řeka Vltava v Praze - je zásadním vymezujícím krajinnotvorným elementem vytvářejícím výraznou přírodní osu krajiny celého města, je dominantním rysem s pozitivním projevem a je z pohledu krajiny, kterou utváří jedinečná a ojedinělá.

Příklad 3.: Zděná boží muka na Třebíčsku jsou doplňujícím obvyklým, pozitivně přijímaným a cenným kulturním prvkem krajiny.

6.1.3.1 Výstup stanovení hodnot

Výstupem procesu stanovení hodnot je vyhodnocený význam každého znaku z pohledu jeho uplatnění, zastoupení, projevu a cennosti.

6.1.4 Stanovení citlivosti

Citlivost vyjadřuje určitou náchylnost daného území ke snížení pozitivních hodnot krajinného rázu. Citlivost je vyjádřena formou seznamu problematických a limitních narušení či záměrů využití území. Určování citlivosti krajinného rázu ke snížení jeho pozitivních hodnot se provádí na základě odolnosti krajinné scény vůči:

- zásahům do přírodní a estetické hodnoty prostřednictvím potlačení uplatnění znaků přírodní charakteristiky
- zásahům do estetické hodnoty prostřednictvím potlačení uplatnění znaků kulturní a historické charakteristiky
- zásahům do harmonického měřítká a harmonických vztahů v krajině

6.1.4.1 Výstup stanovení citlivosti

Výstupem procesu stanovení citlivosti je seznam problematických limitních záměrů, jejichž vlivem může dojít ke snížení hodnot krajinného rázu.

6.2 Aplikace metody

Popsaná metoda představuje obecný princip hodnocení krajinného rázu, ale i kvality krajiny dle zvolených kritérií určitého předem daného území. Výstupem metody je charakteristika území z pohledu krajinného rázu nebo z pohledu určitých kvalit, které jsou předmětem hodnocení. Metodu lze využít nejen k vyhodnocení kvality krajinného rázu ve smyslu zákona č. 114/92 Sb., ale též k vyhodnocení předem zvolených kvalit z určitého úhlu pohledu, kde je potřeba vymezit územní jednotky, které jsou kvalitami ovlivněny, a klasifikovat znaky, které danou kvalitu vytváří.

Metodu lze využít:

- 1) k vyhodnocení estetických a přírodních hodnot krajinného rázu určitého území jako prevenci proti jejich snižování ve smyslu zákona č.114/92 Sb.
- 2) k ochraně určitého objektu či jevu v krajině vyhodnocením kvality a rozsahu jeho uplatnění.
- 3) k vyhodnocení vlivu určitého zamýšleného záměru na estetické a přírodní hodnoty krajinného rázu, harmonické vztahy v krajině a harmonické měřítko krajiny, kulturní dominanty, zvláště chráněná území (ZCHÚ) a významné krajinné prvky (VKP) dotčeného krajinného prostoru ve smyslu zákona č.114/92 Sb.
- 4) k cílenému vyhodnocení vztahů vybraných objektů či jevů v krajině s cílem jejich harmonizace.
- 5) v ochraně přírody jako dílčí podklad pro zpracování plánu péče o velkoplošná chráněná území (CHKO, NP).
- 6) v územním plánování:
 - a. k vytvoření generelu ochrany krajinného rázu na území celého státu vymezením hodnotných základních rysů, významných objektů a jevů v krajině.
 - b. k vytvoření zásad ochrany krajinného rázu kraje pro potřeby ZÚR.
 - c. k vytvoření základních limitů pro potřeby regulace a stanovení podmínek pro využití ploch v rámci územního plánování.
 - d. k vytvoření územně analytického podkladu pro potřeby územního plánování (prováděcí vyhláška k zákonu č. 183/2006 o územním plánu a stavebním řádu č. 500/2006 o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti).
 - e. v běžné praxi orgánů ochrany přírody při projednávání územních plánů.
- 7) k aplikaci některých požadavků Evropské úmluvy o krajině.
- 8) k posouzení možného dopadu návrhu komplexních pozemkových úprav podle zákona č. 139/2002 Sb.
- 9) k ochraně uplatnění památek v krajině a prevenci narušení jejich obrazu v krajině.

Ad 1) Využití metody je součástí metodiky tzv. preventivního hodnocení krajinného rázu, kdy je cílem zpracovat rozbor předem vybraného území a zachytit v něm charakteristické znaky vytvářející pozitivní hodnoty krajinného rázu z hlediska přírodní, kulturní a historické charakteristiky, vytvářející harmonické vztahy a měřítko v krajině, kulturní dominanty v krajině a lokality indikující zvýšené kulturní, historické či přírodní hodnoty.

Ad 2) Jde o cílenou formu vyhodnocení rozsahu uplatnění a stanovení ochrany významného objektu či jevu v krajině (ochrana významné kulturní či přírodní dominanty, památková ochrana ve vztahu ke krajinnému rázu, ochrana interiéru sídla či stavebního souboru, ale i ochrana exteriéru a interiéru zvláště chráněného území apod.).

Ad 3) Metoda je klíčovou součástí postupu rozboru vlivu uvažovaného záměru výstavby či jiného využití území na stávající hodnoty krajinného rázu záměrem dotčeného krajinného prostoru.

Ad 4) Metoda může být součástí postupu hodnocení estetické i přírodní kvality zájmového území, kde je cílem eliminovat uplatnění elementů snižujících tyto kvality a harmonizovat vztahy a měřítko v krajině.

Ad 5) Materiál rozboru území z pohledu ochrany krajinného rázu může sloužit jako dílčí podklad ke zpracování plánu péče o velkoplošné ZCHÚ.

Ad 6) Metodu lze využít k vymezení a zpracování charakteristiky oblastí a míst krajinného rázu za účelem pořízení ÚAP ve smyslu vyhlášky ke Stavebnímu zákonu č. 500/2004 - jev č. 17 a 18.

Ad 7) K vymezení a charakterizaci typů krajin, ke zpracování podkladu pro vytvoření cílových charakteristik krajiny, ke zpracování podkladu pro práci s veřejností apod.

Ad 8) Hodnocení vlivu záměru pozemkových úprav na krajinný ráz nebo vyhodnocení krajinného rázu území, kde jsou uvažovány pozemkové úpravy s potřebou ochrany existujících pozitivních hodnot.

Ad 9) Vyhodnocení krajinného prostoru, ve kterém se uplatňuje určitá významná památka za účelem ochrany jejího obrazu v krajině.

6.3 Výstup

Výstupem hodnocení je materiál sestávající obecně ze tří částí:

- *textová část* – obsahuje charakteristiku jednotlivých prostorových jednotek a celého hodnoceného území
- *tabulková část* – obsahuje výčty identifikovaných znaků charakteristik krajinného rázu a vyhodnocení jejich vlastností a vztahů, zásady ochrany pozitivních hodnot a znaků krajinného rázu
- *grafická část* – obsahuje mapový výstup, kde jsou zakresleny všechny vymezené prostorové jednotky a další potřebné vlastnosti krajiny, které bylo vhodné tímto způsobem vyjádřit.

7 Metodické postupy hodnocení krajinného rázu

Jak ukazuje praxe je pro výkon státní správy na úseku ochrany přírody a krajiny nutný jednotný přístup k problematice ochrany krajinného rázu, z čehož vyplývá potřeba sjednoceného postupu hodnocení. Stav, kdy existuje několik postupů hodnocení krajinného rázu, vylučuje sjednocení a standardizaci jednotného schématu hodnocení. Z tohoto důvodu byl vznesen požadavek ke zpracování návrhu standardizovaného metodického postupu sjednocujícího stávající postupy do jediného, který by formou metodického pokynu mohl být zpřístupněn státní správě v resortu Ministerstva životního prostředí.

Návrh jednotného postupu hodnocení krajinného rázu předkládá strukturu a standardizované schéma hodnocení a návrhy řešení vztahů problematiky ochrany krajinného rázu k souvisejícím zákonným ustanovením, zejména ke Stavebnímu zákonu. Navrhované znění vychází z výše citovaných materiálů.

7.1 Postup hodnocení vlivu konkrétního záměru na krajinný ráz

Postup vyhodnocení vlivu představuje kroky vedoucí ke zjištění, zda realizací konkrétního záměru může být ohrožena kvalita krajinného rázu určitého místa nebo celé oblasti. Hodnocení je podkladem pro rozhodovací činnost na úseku ochrany přírody a krajiny a zároveň může být využito jako expertní podklad pro činnosti týkající se změn využití území souvisejících s výstavbou a změnami využití území, jako jsou pozemkové úpravy apod. Hodnocení by mělo transparentním způsobem odhalit míru vlivu uvažovaného záměru na hodnoty krajinného rázu místa nebo oblasti.

Hodnotitel pomocí různých zvolených technik provádí rozbor záměrem ovlivněného krajinného prostoru z pohledu hodnot krajinného rázu s cílem zjistit:

- jakými znaky (objekty a jevy v krajině) je utvářena přírodní charakteristika,
- jaké znaky (objekty, jejich vlastnosti, existence jevů) tvoří historickou charakteristiku,
- jaké znaky (objekty a jevy vycházející ze vztahů v krajině) utváří kulturní charakteristiku,
- čím (jakými znaky či jevy) je utvářeno harmonické měřítko krajiny
- a čím (jakými znaky či jevy) jsou utvářeny harmonické vztahy v krajině.

Dále hodnotitel uvede z dostupných podkladů přítomnost zvláště chráněných území a významných krajinných prvků ve vymezeném území a vyznačí a charakterizuje kulturní dominanty v území.

Hodnotitel takto přehledně identifikuje odpovídající znaky krajinného rázu záměrem ovlivněného krajinného prostoru a následně tyto znaky klasifikuje stanovením hodnot ve smyslu obecné metody.

Základním cílem hodnocení je získání odpovědí na otázky:

1. Dojde ke snížení estetické nebo přírodní hodnoty krajinného rázu?
2. Jsou respektovány harmonické vztahy v krajině, harmonické měřítko krajiny, kulturní dominanty, zvláště chráněná území a významné krajinné prvky?
3. Nachází se posuzovaný prostor nebo jeho část v zastavěném území a v zastavitelných plochách, pro které je územním plánem nebo regulačním plánem stanoveno plošné a prostorové uspořádání a podmínky ochrany krajinného rázu dohodnuté s orgánem ochrany přírody?

Na základě provedeného rozboru území zpracuje hodnotitel výrok, kde odpovídá na tyto otázky s dostatečným zdůvodněním. Dojde-li ke snížení hodnot krajinného rázu, pak hodnotitel uvede

v odkazu na rozbor čím konkrétně. Pokud nejsou respektovány zákonem uvedené konkrétní hodnoty krajinného rázu, pak hodnotitel uvede v odkazu na rozbor čím konkrétně.

Takový postup předkládá transparentní a stručné hodnocení vlivu záměru na krajinný ráz, které je v případě nedostatků možné na základě připomínek doplnit. Toto hodnocení umožňuje provést oponenturu u složitých a nejasných situací. Hodnocení by mělo být srozumitelné a jasné.

Schéma hodnocení krajinného rázu se drží základní metody hodnocení krajinného rázu dle osnovy, která je uvedena v následující struktuře s komentářem a požadavky.

7.1.1 Osnova postupu hodnocení vlivu konkrétního záměru na krajinný ráz

1. Definice cíle
2. Použité podklady
3. Charakterizace záměru, který je hodnocen
4. Analýza potenciálního uplatnění záměru
5. Vymezení potenciálně ovlivněného krajinného prostoru
6. Identifikace pozitivních hodnot krajinného rázu potenciálně ovlivněného krajinného prostoru
 - a) dle existujícího preventivního hodnocení
 - b) vlastním hodnocením vymezeného potenciálně ovlivněného krajinného prostoru
 - i. Identifikace pozitivních hodnot
 - ii. Identifikace stávajících objektů a jevů snižujících tyto hodnoty
7. Stanovení vlivu záměru na krajinný ráz a vztah se stávajícím snížením pozitivních hodnot v území
 - a) ve smyslu ochrany pozitivních charakteristických znaků vytvářejících estetickou a přírodní hodnotu
 - b) ve smyslu zachování harmonického měřítka krajiny
 - c) ve smyslu zachování harmonických vztahů v krajině
 - d) ve smyslu braní ohledu na pozitivně chápané kulturní dominanty krajiny
 - e) ve smyslu braní ohledu na VKP a ZCHÚ
8. Stanovení únosnosti vlivu záměru dle provedeného rozboru území z hlediska krajinného rázu s odůvodněním

7.1.2 Definice cíle

V kapitole jsou uvedeny cíle, kterých má být hodnocením dosaženo, a případně hypotézy či předpoklady a domněnky, které dané cíle mohou upřesnit a odůvodnit. Pokud je to prospěšné k vyjasnění cílů, hodnotitel uvede tzv. negativní vymezení cílů, tedy čeho není hodnocením možné dosáhnout, nebo co už není předmětem hodnocení. To může přispět k pochopení výstupu hodnocení a zamezit vzniku mylných očekávání.

Uvedené cíle musí vyjadřovat shodu zadání a dosaženého výstupu, kterým je v případě hodnocení krajinného rázu výrok.

Kapitola je zpracována jako stručný strukturovaný text.

7.1.3 Použité podklady

Zde hodnotitel uvede, jaké podklady pro hodnocení použil včetně jejich citace, a též uvede metodiku, podle které pracoval. Pokud bylo využito hodnocení krajinného rázu daného území, nebo jiné hodnocení vlivu záměru na krajinný ráz, bude zde uvedeno včetně odkazu na zdroj nebo jeho uložení.

Kapitola uvádí textový seznam použitých podkladů a jejich citace.

7.1.4 Charakterizace záměru, který je hodnocen

Tato kapitola obsahuje stručný popis hodnoceného záměru. Popis může být výpisem z technické zprávy k danému záměru nebo jen dostatečný srozumitelný popis provedený hodnotitelem. Je bezpodmínečně nutné, aby zde byla uvedena pouze fakta potřebná k hodnocení. V kapitole nesmí být uvedeny žádné domněnky ani komentáře či názory hodnotitele, zavádějící nebo neúplné informace, které by mohly ovlivnit následující hodnocení.

Kapitola je zpracována jako text, případně s přílohou zobrazující daný záměr.

7.1.5 Analýza potenciálního uplatnění záměru

Tento krok hodnocení je velmi důležitý pro následné vymezení potenciálně ovlivněného krajinného prostoru. Chyby v tomto kroku se nepříznivě projeví v celém hodnocení. Analýza vystihuje především:

- možné uplatnění daného záměru v okolní krajině
- možné ovlivnění vztahů v krajině a měřítko krajiny ve vztahu k ostatním objektům a jevům
- možné nehmotné uplatnění záměru vypovídající o tom, jak může být v území chápán či vykládán.

Pokud v daném krajinném prostoru již bylo provedeno hodnocení krajinného rázu ve smyslu preventivní formy, které stanovuje ochranné podmínky, pak by takové hodnocení mělo být zohledněno a respektováno na základě dohody s orgánem státní správy nebo vlastního rozhodnutí. Doporučení se týká především respektování vymezení územních jednotek a ochranných podmínek hodnocení. Hodnotitel by měl odůvodnit, pokud tak vědomě neučiní.

Dále hodnotitel uvede případné širší územní vztahy záměru, zejména s uvedením vlivu ve vzdálených místech, která mohou být pohledově nebo jinými vztahy záměrem ovlivněna.⁶

7.1.6 Vymezení dotčeného krajinného prostoru

Na základě analýzy potenciálního uplatnění záměru je vymezen záměrem dotčený krajinný prostor (DoKP), který představuje část území, kde mohou být realizací záměru ovlivněny hodnoty krajinného rázu ve smyslu jeho ochrany dle ustanovení §12, zákona č. 114/92 Sb. Vymezením je zachyceno:

- pohledové nebo jinak senzuální uplatnění záměru (hluk, pach),
- možné ovlivnění vztahů v krajině a měřítko krajiny ve vztahu k ostatním objektům a jevům⁷
- možné nehmotné uplatnění vypovídající o tom, jak může záměr být v území chápán či vykládán.

Výstupem je popis vymezeného potenciálně dotčeného krajinného prostoru s uvedením seznamu dotčených katastrálních území a s kartogramem zobrazujícím vymezení na vhodném kartografickém podkladě.

⁶ Širší územní vztahy nemusí vyjadřovat vždy pohledové uplatnění záměru v krajinné scénérii, ale mohou vystihovat určitý specifický charakter, který bude záměrem dotčen, nebo skrytý nehmotně se uplatňující vztah či jev v krajině.

⁷ Nežádoucí narušení nebo přerušování pozitivních vztahů v krajině vytvářejících určitý soulad vede k ovlivnění harmonických vztahů v krajině ve smyslu zákona a podobně je tomu u ovlivnění harmonického měřítka.

7.1.6.1 Postup vymezení dotčeného krajinného prostoru

Cílem vymezení je získání prostoru, který daný záměr může z pohledu ochrany krajinného rázu ovlivnit. Přitom nejde jen o jeho pohledové uplatnění v krajině (tj. odkud je záměr vidět), ale i o vztahy a měřítko (tj. na co záměr může působit, jak může být chápán a vnímán v krajině apod.). Správně vymezený dotčený krajinný prostor dostatečně vystihuje míru a rozsah případného vlivu na existující znaky krajinného rázu jednotlivých charakteristik nebo vztahy či měřítko v krajině. To pak dovoluje provést hodnocení vlivu záměru na pozitivní hodnotu krajinného rázu dostatečně objektivně a pravdivě. Hranice potenciálně ovlivněného krajinného prostoru jsou vedeny:

- po horizontech vytvářejících pohledové bariéry a vymezujících daný prostor nebo jeho část, pokud navazující krajina za těmito bariérami s vymezeným prostorem nesouvisí žádnými vztahy, jež zachycují jiný senzuální projev záměru (hluk, prach, pach apod.), nebo které mohou vyjadřovat jednu z uvedených zásad.
- Po určitých krajinných objektech, za kterými se již záměr neuplatňuje ani pohledově či jinak senzuálně, ani vztahy k dalším objektům či jevům v krajině.

Dotčený krajinný prostor může tvořit několik samostatně vymezených krajinných prostorů, pokud to charter záměru a postup hodnocení vyžadují.⁸ Vymezení potenciálně ovlivněného krajinného prostoru je v této kapitole odůvodněno.

7.1.6.2 Zásady při vymezení dotčeného krajinného prostoru

Při vymezení potenciálně ovlivněného krajinného prostoru je nutné se držet následujících zásad:

- Vymezené území dostatečně vystihuje uplatnění záměru nejen z hlediska možné viditelnosti, či jiného senzuálního uplatnění, ale i z hlediska prokazatelných vztahů v krajině.
- Není vymezen příliš velký krajinný prostor, ve kterém mnoho částí se záměrem vztah nemá, ani nevytváří individualitu vymezeného potenciálně ovlivněného prostoru (území, jež se záměrem nesouvisí).
- Územní konfrontace není jednoúčelová, ale postihuje všechny hodnoty krajinného rázu.
- Je třeba zkoumat možné ovlivnění vztahů v krajině a měřítko krajiny ve vztahu k ostatním objektům a jevům.
- Taktéž je třeba zkoumat možné nehmotné uplatnění vypovídající o tom, jak může záměr být v území chápán či vykládán.

7.1.6.3 Širší územní vztahy

V hodnocení vlivu záměru na krajinný ráz je nutné přihlédnout k širším územním vztahům, které vyjadřují:

- Vztah záměru ke vzdáleným objektům nebo jevům v krajině daný funkcí nebo prostorovými vztahy (k záměru vede např. komunikace, záměr vysílá, záměr je patrný blikajícím světlem apod.)
- Vztah vymezeného místa k ostatním prostorům, které mohou být z pohledu ochrany krajinného rázu ovlivněny

⁸ Např. u výškových staveb může být vymezeno místo, kam je stavba umístěna se souvisejícím krajinným prostorem a dále několik vzdálenějších míst, kde se daná stavba pohledově uplatní, a kde může dojít díky tomu ke snížení hodnot krajinného rázu místa, tj. daná stavba zde vytvoří nedílnou součást určité scény nebo obrazu.

7.1.7 Identifikace pozitivních hodnot krajinného rázu potenciálně ovlivněného krajinného prostoru

Představuje proces vylišení charakteristických znaků krajinného rázu určitého území. V této fázi hodnocení je důležité pro každou z charakteristik krajinného rázu (přírodní, kulturní, historická) správně identifikovat a vystihnout důležité znaky, které spoluvytváří krajinný ráz (charakter krajiny) potenciálně ovlivněného krajinného prostoru. Jde o prostou přítomnost objektů a jevů, formu a rozsah jejich uplatnění v krajinné scéně nebo obrazu v krajině a vztahy mezi nimi.

Nejprve jsou uvedeny znaky přírodní charakteristiky, které jsou reprezentovány objekty či jevy přírodní povahy. Znaky přírodní charakteristiky mohou tkvět v přítomnosti, charakteru, struktuře a vizuálním projevu objektů a jevů přírodní povahy: reliéf a jeho tvary v místě, lesy a jejich charakter, charakter okrajů lesů, rozptýlená dřevinná zeleň, louky, mokřady, vodní toky, vodní nádrže a jezera - břehové porosty, vodní plochy.

Přítomnost přírodních hodnot v dotčeném krajinném prostoru je též zpravidla indikována přítomností přírodních cenností chráněných zákonem (rezervace, památky).

Znaky kulturní a historické charakteristiky mohou tkvět v přítomnosti, charakteru, struktuře a vizuálním projevu objektů a jevů kulturní povahy: struktura krajiny a její využití, uspořádání a struktura sídel, obrazy sídel v krajině a jejich zapojení do krajiny, charakter zástavby, kulturně - historický význam zástavby, vztah kulturních prvků k přírodnímu prostředí, místa kulturně-historického a duchovního významu, kulturní prvky v krajině (různé objekty v krajině) apod.

Přítomnost pozitivních hodnot v dotčeném krajinném prostoru je též indikována přítomností architektonických a památkových hodnot.

Estetické hodnoty krajiny jsou spoluvytvářeny prostorovými vztahy a uspořádáním krajinné scény (prostorová skladba a charakter prostorů, konfigurace a charakter prvků, rozlišitelnost) harmonií vztahů a měřítka.

Znaky identifikující měřítko a vztahy v krajině mohou tkvět v uspořádání krajinné scény, prostorovém vymezení krajinné scény, ve velikosti ploch a výškové členitosti reliéfu, v převládajícím charakteru krajinné scény, v mozaikovitosti krajiny, v plošné struktuře krajiny dané orientací a velikostí ploch, v přítomnosti liniových prvků v krajině, v přítomnosti bodových objektů v krajině, v barevnosti krajinné scény v závislosti na ročních obdobích, v kontrastu hranic krajinných složek, v celkové geometrizaci krajinných složek, ve výšce a uspořádání horizontů, v existenci a uplatnění dominant v krajině aj.

Přítomnost pozitivních hodnot v dotčeném krajinném prostoru je též indikována harmonickým měřítkem v krajině. Ty jsou především dány souladem využití krajiny a uspořádání stavebních objektů s přírodními podmínkami v území a vzájemným souladem objektů kulturní povahy v krajině. Ve smyslu hodnocení jde o vzájemný soulad znaků přírodní charakteristiky a kulturní a historické charakteristiky, kdy jsou především respektovány přírodní podmínky.

7.1.7.1 Identifikované hodnoty v existujícím hodnocení krajinného rázu území (preventivní hodnocení)

Pokud v daném území bylo již provedeno hodnocení krajinného rázu, ve kterém jsou vymezeny oblasti a místa, pak je doporučeno tohoto materiálu využít, pakliže tomu nebrání jeho kvalita. V takovém hodnocení by měla být zpracována charakteristika oblastí a míst s identifikací charakteristických znaků.

Zároveň by v hodnocení měly být uvedeny objekty vytvářející pozitivní hodnotu krajinného rázu a návrh jejich ochrany a jevy či objekty, které tuto hodnotu snižují.

Vylišené znaky krajinného rázu jsou z takového hodnocení převzaty a stručně uvedeny s odkazem na zdrojový materiál a jeho publikaci. Je-li to účelné, jsou podrobeny kontrole z pohledu dopadu hodnoceného záměru a provedeno zpřesnění nebo konkretizace. V tomto případě je vždy uveden dostatečný komentář k provedeným úpravám a odlišnostem.

7.1.7.2 Vylišení charakteristických znaků s vlastním hodnocením vymezeného potenciálně ovlivněného krajinného prostoru

Pokud v daném území nebylo zpracováno hodnocení krajinného rázu, ve kterém jsou vymezeny oblasti a místa s uvedením identifikovaných a klasifikovaných charakteristických znaků, pak musí být charakteristické znaky identifikovány a klasifikovány ve smyslu obecné metody (krok: 2. Identifikace charakteristických znaků). Vylišení znaků (tedy objektů a jevů v krajině) je prováděno komplexně, avšak z pohledu měřítko daného záměru.

Např. větrné elektrárny těžko ovlivní konkrétní běžný stavební objekt, pokud se nebudou uplatňovat v jeho zorném poli, ale mohou ovlivnit uplatnění dominant, charakter krajinné scény, který je dán uspořádáním, výškovou členitostí a převažující výškou prvků v krajině. Na rozdíl od toho konkrétní rodinný dům může mít vliv na obraz sídla v krajině, ve kterém se uplatní, ale těžko ovlivní charakter velkého přírodního údolí za vsí, do kterého se neuplatní ani vztahy, ani pohledově.

Hodnotitel identifikuje znaky:

- ✓ přírodní povahy, které svou společnou přítomností (uplatněním, významem a cenností) vytváří přírodní charakteristiku a přírodní hodnotu krajinného rázu
- ✓ kulturní povahy, které svou společnou přítomností (uplatněním, významem a cenností) vytváří kulturní charakteristiku krajinného rázu
- ✓ historické povahy, které svou společnou přítomností (uplatněním, významem a cenností) vytváří historickou charakteristiku krajinného rázu
- ✓ definující vztahy v krajině a vzájemný soulad vztahů
- ✓ vytvářející měřítko krajiny a soulad hmotných nehmotných prvků vedoucích k harmonickému měřítku i vztahům v krajině
- ✓ vytvářející kulturní dominanty v krajině.

Dále zpracuje seznam registrovaných významných krajinných prvků, zvláště chráněných území, jsou-li dostupná data.

Uvedení znaků krajinného rázu vytvářejících jeho pozitivní hodnotu

Každý vylišený charakteristický znak je vyhodnocen ve smyslu 3. kroku obecné metody hodnocení krajinného rázu „Stanovení hodnot“ do následující tabulky nebo uspořádáním podobné struktury:

A: Znaky přírodní charakteristiky vytvářející přírodní a estetickou hodnotu krajinného rázu				
Znak	Význam			
	Míra vlivu	Uplatnění	Působení	Cennost
Charakteristický znak (význam je vyjádřen textem)	zásadní spoluurčující doplňující	objekt jev dominanta	pozitivní neutrální negativní kontrastní	jedinečný významný běžný rušivý

Charakteristický znak (význam je vyjádřen značkami)	XXX XX X	O,J,D	+/-/0/#	XXX XX X #
...

B: Znak historické charakteristiky vytvářející přírodní a estetickou hodnotu krajinného rázu

Znak	Význam			
	Míra vlivu	Uplatnění	Působení	Cennost
Charakteristický znak (význam je vyjádřen textem)	zásadní spoluurčující doplňující	objekt jev dominanta	pozitivní neutrální negativní kontrastní	jedinečný významný běžný rušivý
...

C: Znak kulturní charakteristiky vytvářející přírodní a estetickou hodnotu krajinného rázu

Znak	Význam			
	Míra vlivu	Uplatnění	Působení	Cennost
Charakteristický znak (význam je vyjádřen textem)	zásadní spoluurčující doplňující	objekt jev dominanta	pozitivní neutrální negativní kontrastní	jedinečný významný běžný rušivý
...

D: Znak vztahů a měřítka v krajině, harmonické měřítka a harmonické vztahy

Znak	Význam			
	Míra vlivu	Uplatnění	Působení	Cennost
Charakteristický znak (význam je vyjádřen textem)	zásadní spoluurčující doplňující	objekt jev dominanta	pozitivní neutrální negativní kontrastní	jedinečný významný běžný rušivý
...

Stanovením hodnot klasifikací vylišených charakteristických znaků vymezeného prostoru jsou získány objekty a jevy vytvářející pozitivní hodnotu krajinného rázu a je znám jejich význam.

Uvedení stávajících objektů a jevů snižujících pozitivní hodnotu krajinného rázu

Postupuje se jako u identifikace pozitivních hodnot. Každý vylišený charakteristický znak je vyhodnocen ve smyslu 3. kroku obecné metody hodnocení krajinného rázu „Stanovení hodnot“ do následující tabulky nebo uspořádáním podobné struktury:

E: Objekty a jevy snižující přírodní hodnotu krajinného rázu

Znak	Význam			
	Míra vlivu	Uplatnění	Působení	Cennost
Charakteristický znak (význam je vyjádřen textem)	zásadní spoluurčující doplňující	objekt jev dominanta	pozitivní neutrální negativní kontrastní	jedinečný významný běžný rušivý

...
F: Objekty a jevy snižující estetickou hodnotu krajinného rázu				
Znak	Význam			
	Míra vlivu	Uplatnění	Působení	Cennost
Charakteristický znak (význam je vyjádřen textem)	zásadní spoluurčující doplňující	objekt jev dominanta	pozitivní neutrální negativní kontrastní	jedinečný významný běžný rušivý
...
G: Objekty a jevy nerespektující harmonické vztahy a harmonické měřítko v krajině				
Znak	Význam			
	Míra vlivu	Uplatnění	Působení	Cennost
Charakteristický znak (význam je vyjádřen textem)	zásadní spoluurčující doplňující	objekt jev dominanta	pozitivní neutrální negativní kontrastní	jedinečný významný běžný rušivý
...
H: Objekty a jevy nerespektující kulturní dominanty, VKP a ZCHÚ				
Znak	Význam			
	Míra vlivu	Uplatnění	Působení	Cennost
Charakteristický znak (význam je vyjádřen textem)	zásadní spoluurčující doplňující	objekt jev dominanta	pozitivní neutrální negativní kontrastní	jedinečný významný běžný rušivý
...

Stanovením hodnot klasifikací vylišených charakteristických znaků vymezeného prostoru jsou získány objekty a jevy znehodnocující stávající krajinný ráz vymezeného území a je znám jejich význam.

7.1.8 Stanovení vlivu záměru na krajinný ráz a jeho vztah se stávajícím snížením pozitivních hodnot v území

Hodnocený záměr je porovnán s vylišenými charakteristickými znaky (objekty a jevy), vytvářejícími pozitivní hodnotu krajinného rázu, a s objekty a jevy, které tyto hodnoty snižují:

- ve smyslu ochrany pozitivních charakteristických znaků vytvářejících estetickou a přírodní hodnotu,
- ve smyslu zachování harmonického měřítka krajiny,
- ve smyslu zachování harmonických vztahů v krajině,
- ve smyslu ohledu na pozitivně chápané kulturní dominanty krajiny,
- ve smyslu zachování VKP a ZCHÚ.

Hodnotitel stanoví míru vlivu na uplatnění daného znaku v krajině dle následujícího klíče:

- Pro znaky vytvářející pozitivní hodnotu krajinného rázu

- a) pozitivní vliv – kdy záměr posílí nebo jinak zlepší uplatnění daného znaku (objektu nebo jevu) v krajině
 - b) žádný vliv – kdy záměr neovlivní uplatnění daného znaku
 - c) mírný vliv – kdy záměr mírně ovlivní uplatnění daného znaku v krajině, ovlivnění je z hlediska celku zanedbatelné
 - d) silný vliv – kdy záměr výrazně potlačí uplatnění daného znaku v krajině
 - e) stírající vliv – kdy záměr zruší nebo značně poškodí uplatnění daného znaku v krajině
2. Pro objekty a jevy snižující pozitivní hodnotu krajinného rázu
- a) eliminující vliv – odstraní daný objekt či jev
 - b) zeslabující vliv – potlačí uplatnění daného objektu či jevu
 - c) posilující vliv – zesílí uplatnění daného objektu či jevu

7.1.9 Posouzení celkového vlivu záměru dle provedeného rozboru území z hlediska krajinného rázu s odůvodněním, závěrečné doporučení

Předchozí analýza vlivu záměru na identifikované a vyhodnocené hodnoty krajinného rázu vymezeného prostoru dovoluje provést posouzení únosnosti vlivu.

- ✓ Z pohledu ochrany krajinného rázu je důležité, zdali navrhovaný záměr snižuje pozitivní hodnotu, nebo nerespektuje harmonické vztahy a měřítko v krajině, kulturní dominanty, VKP a ZCHÚ.
- ✓ Hodnocení poukazuje na důležité konkrétní vlivy záměru, které degradují význam konkrétních znaků vytvářejících pozitivní hodnotu krajinného rázu nebo neúměrně zesilují degradující působení existujícího znaku = snížení estetické, přírodní hodnoty. Dále hodnocení poukazuje na fakt, kdy dochází k nerespektování a rušení jevů vytvářejících harmonické vztahy a harmonické měřítko v krajině, kulturních dominant a uplatnění významných přírodních hodnot v krajině jako jsou VKP a ZCHÚ.
- ✓ Četnost a síla negativních zásahů v souhrnu vyjadřuje celkový konflikt.
- ✓ Míra zásahu není jediným kritériem pro posouzení vlivu záměru na krajinný ráz. Záleží též na jeho celkovém významu v krajině, kterého nabude po realizaci, kdy se stane nedílnou součástí krajinné scény.

Výše uvedené vodítko pro posouzení únosnosti vlivu navrhovaného záměru je možné podpořit obecnými signály, kdy dochází k negativnímu ovlivnění hodnot krajinného rázu dle následující situace:

Uplatnění znaku (míra vlivu, působení, cena)	Míra zásahu	Vyhodnocení
zásadní, +, běžný	Pozitivní	Lze očekávat zvýšení hodnot krajinného rázu, zlepšení
	Žádný	Nemá vliv
	Mírný	Únosné snížení krajinného rázu
	Silný	Neúnosné snížení hodnot krajinného rázu
	Stírající	Nepřípustné snížení hodnot krajinného rázu.

zásadní, +, významný	Pozitivní	Lze očekávat zvýšení hodnot krajinného rázu, zlepšení
	Žádný	Nemá vliv
	Mírný	Signál, kdy může dojít k již neúnosnému snížení hodnot krajinného rázu ve vztahu k celku
	Silný	Již nepřipustné snížení hodnot krajinného rázu.
	Stírající	Nepřipustné snížení hodnot krajinného rázu.
zásadní, +, jedinečný	Pozitivní	Lze očekávat zvýšení hodnot krajinného rázu, zlepšení
	Žádný	Nemá vliv
	Mírný	Již může být neúnosný pro kvalitu daného znaku
	Silný	Nepřipustné snížení hodnot krajinného rázu
	Stírající	Nepřipustné snížení hodnot krajinného rázu
spoluurčující, +, běžný	Pozitivní	Lze očekávat zvýšení hodnot krajinného rázu, zlepšení
	Žádný	Nemá vliv
	Mírný	Únosné snížení krajinného rázu
	Silný	Snížení hodnot krajinného rázu na hranici únosnosti
	Stírající	Neúnosné snížení hodnot krajinného rázu
spoluurčující, +, významný	Pozitivní	Lze očekávat zvýšení hodnot krajinného rázu, zlepšení
	Žádný	Nemá vliv
	Mírný	Únosné snížení krajinného rázu, signál, kdy může v kontextu celkového vlivu jít o snížení krajinného rázu na hranici únosnosti
	Silný	Snížení hodnot krajinného rázu na hranici únosnosti, signál, kdy může dojít k neúnosnému snížení hodnot krajinného rázu
	Stírající	Nepřipustné snížení hodnot krajinného rázu
spoluurčující, +, jedinečný	Pozitivní	Lze očekávat zvýšení hodnot krajinného rázu, zlepšení
	Žádný	Nemá vliv
	Mírný	Za určitých podmínek únosné snížení hodnot krajinného rázu, signál, kdy může dojít k neúnosnému snížení hodnot

		krajinného rázu v kontextu celkového vlivu
	Silný	Neúnosné snížení hodnot krajinného rázu
	Stírající	Nepřípustné snížení hodnot krajinného rázu
doplňující, +, běžný	Pozitivní	Lze očekávat zvýšení hodnot krajinného rázu, zlepšení
	Žádný	Nemá vliv
	Mírný	Zanedbatelné snížení hodnot krajinného rázu
	Silný	Únosné snížení hodnot krajinného rázu
	Stírající	Za určitých podmínek únosné snížení hodnot krajinného rázu, signál, kdy může dojít ke snížení hodnot krajinného rázu na hranici únosnosti v kontextu celkového vlivu
doplňující, +, významný	Pozitivní	Lze očekávat zvýšení hodnot krajinného rázu, zlepšení
	Žádný	Nemá vliv
	Mírný	Mírné snížení hodnot krajinného rázu
	Silný	Únosný vliv, signál, kdy může dojít ke snížení hodnot krajinného rázu na hranici únosnosti v kontextu celkového vlivu
	Stírající	Snížení hodnot krajinného rázu na hranici únosnosti (souvisí s dalšími hodnotami), může jít o degradaci znaku typického pro určité místo
doplňující, +, jedinečný	Pozitivní	Lze očekávat zvýšení hodnot krajinného rázu, zlepšení
	Žádný	Nemá vliv
	Mírný	Únosné snížení hodnot krajinného rázu
	Silný	Snížení hodnot krajinného rázu až na hranici únosnosti v kontextu celkového vlivu, může jít o degradaci významného znaku typického pro určité místo
	Stírající	Neúnosné snížení hodnot krajinného rázu, může jít o nežádoucí degradaci znaku typického pro určité místo.

Uvedená tabulka předkládá pouze rámcové vodítko přístupu k vyhodnocení vlivu záměru na hodnoty krajinného rázu. Výhodou hodnocení podle takto navrženého a předem odsouhlaseného klíče je, že hodnotitel může objektivizovat a transparentně zpracovat výsledek hodnocení.

V závěru kapitoly může uvést hodnotitel doporučení a odborný názor hodnotitele, který však musí odlišit od vlastního hodnocení.

7.1.10 Dokumentace hodnocení

Hodnotitel doplní místa, odkud byl prováděn rozbor území, fotodokumentaci důležitých pohledů na krajinnou scénu a znaků krajiny, pohledy na místo, kam je záměr situován. Přiloží mapu vymezení dotčeného krajinného prostoru v dohodnutém měřítku, kam uvede místa fotografování a pozorovací body či vektory průzkumu a případné vztahy v krajině jako jsou osy, dominanty, místa pohledového uplatnění dominant apod.

7.1.11 Doporučené techniky hodnocení různých typů záměrů

Uvedené techniky přináší nástin řešení specifik hodnocení různých typů záměrů, zejména pak u postupů vymezování potenciálně ovlivněného území v závislosti na uplatnění konkrétního záměru.

7.1.11.1 Běžná stavba

Za běžnou stavbu metodika považuje stavbu, která se svými proporcemi a členěním hmot nevymyká tradiční zástavbě daného prostoru. Dotčený krajinný prostor je vymezen tak, že vystihuje pohledové uplatnění stavby v okolní krajině a též v zastavěném území a vztahy stavby k zastavěnému území sídla.

Je-li stavba součástí zástavby (i když v jejích okrajích) sídla, pak se může uplatňovat v obrazu daného sídla v krajině nebo v obrazu jeho určité části, může ovlivnit charakter dílčích průhledů. Platí zde zásady:

1. Stavba je hodnocena ve vztahu k danému sídlu jako celku nebo krajinnému prostoru vyznačujícím se určitým typem sídel, záměr může nepřijatelným ovlivněním jednoho z nich způsobit postupnou degradaci ostatních pro nerespektování tradičních hmot, proporcí, vztahů k obrazu sídla v krajině apod.
2. Pokud je stavba součástí pohledově exponované části obrazu sídla, hodnocen je soulad s tímto obrazem a jeho jednotlivými objekty obrazu.
3. Je-li situována ve volné krajině, pak je hodnocen vztah stavby vůči stávajícím obrazu krajiny a stavbám v ní (zejména měřítko, vztahy).

7.1.11.2 Výšková stavba (tovární komín, větrná elektrárna, stožár GSM apod.)

Úspěšné a dostatečně vypovídající hodnocení vlivu tohoto typu stavby na krajinný ráz je možné provést na základě analýzy viditelnosti stavby, podle které je poměrně přesně vymezen dotčený krajinný prostor rozdělený podle síly jejího uplatnění.

Tento typ stavby vyžaduje určité techniky ve vymezení potenciálně ovlivněného krajinného prostoru a následně v hodnocení vlivu na pozitivní hodnotu krajinného rázu. Postup hodnocení tohoto typu staveb je doplněn takto:

- A) Analýza viditelnosti stavby
- B) Vymezení kritických a problematických míst k podrobnému hodnocení
- C) Vymezení záměrem potenciálně ovlivněného krajinného prostoru dle analýzy viditelnosti a analýzy vztahů v krajině.
- D) Hodnocení jednotlivých vymezených dílčích prostorů, kde se stavba bude uplatňovat buď jako dominanta nebo jako součást krajinné scény.

A) Analýza viditelnosti stavby

Analýza viditelnosti představuje techniku vymezení nebo výpočtu potenciální viditelnosti určitého objektu nebo části krajiny nad modelem terénu (mapa s vrstevnicemi, nebo digitální model terénu). Přesnost analýzy a její průmět do reálného prostředí závisí na přesnosti modelu terénu a přesnosti, s jakou je povýšen o objekty vyskytující se v reálném prostředí daného krajinného prostoru (lesy, budovy, mimolesní zeleň apod.). Výsledky analýzy by měly být vyhodnoceny a zpřesněny a ověřeny terénním šetřením, tj. navštívením zasažených ploch, odkud bude stavba viditelná. Pomocí analýzy jsou též vymezena vhodná referenční místa k fotografování a ke konstrukci příčných řezů. Výsledkem analýzy jsou plochy, odkud bude stavba viditelná. Tyto plochy jsou srozumitelně zaneseny a komentovány v mapových přílohách.

A.1. Vymezení okruhů (zón) viditelnosti stavby

Výšková stavba se neuplatňuje ve vymezeném dotčeném krajinném prostoru stejnou měrou, a proto jsou vytyčeny okruhy viditelnosti stavby vypovídající o síle jejího uplatnění v závislosti na vzdálenosti pozorovatele.

Předpokladem vymezení okruhů viditelnosti je skutečnost, že výšková stavba se uplatňuje v závislosti na vzdálenosti pozorovacího bodu od dané stavby. Na základě mnoha hodnocení těchto staveb, fyziologických možností lidského oka a terénního měření rozsahu uplatnění staveb větrných elektráren, stožárů různé konstrukce a továrních komínů jsou vymezovány 3 – 4 zóny viditelnosti stavby. Každá zóna představuje okruh vzdálenosti definující způsob a míru uplatnění stavby:

Okruh silné viditelnosti – prostor, ve kterém bude stavba zaujímat výrazně dominantní pozici, bude se silně uplatňovat vůči ostatním objektům v obrazech krajiny, působí zde jako výrazná dominanta místa, která přitahuje pozornost pozorovatele.

Okruh zřetelné viditelnosti – stavba se zřetelně a jednoznačně uplatňuje v krajinné scéně, její uplatnění může být částečně potlačeno či zmírněno jinými, převážně většími nebo stejně objemnými skladebnými prvky krajinné scény, stavba je vnímána jako zřetelně se uplatňující dominanta krajiny, přitahuje pozornost.

Okruh snížené viditelnosti – stavba se díky vzdálenosti v krajinné scéně neuplatňuje již tak výrazně a nepřitahuje pozornost, je však stále velmi nápadná především za dobré viditelnosti a je zřetelným prvkem krajinné scény, její uplatnění bývá potlačeno jinými skladebnými prvky krajiny, uplatňuje se zejména v průhledech a z vyvýšených míst.

Okruh slabé viditelnosti – stavba se již od této vzdálenosti v krajinném obraze uplatňuje slabě až zanedbatelně, je však patrná za dobré viditelnosti, ale často jen za předpokladu, že o ní pozorovatel ví nebo je na ni upozorněn, je dobře rozlišitelná pomocí dalekohledu, pouhým okem je obtížné ji identifikovat, specifické průhledy a pohledy z vyvýšených míst mohou uplatnění stavby v krajinné scéně i v této zóně nevhodným způsobem zesílit.

Vymezení jednotlivých zón viditelnosti určuje výška stavby a její hmota.

Způsob vymezení okruhů viditelnosti:

Okruhy (zóny) viditelnosti stavby jsou vymezeny na základě výpočtu, který byl odvozen z empirického pozorování a fyziologických možností lidského oka, kdy byly určeny vzdálenosti dle specifikace okruhů viditelnosti, ty pak byly přeneseny do grafu, jimi byla proložena regresní mocnná křivka se

vztahem pro výpočet vzdálenosti jednotlivých okruhů viditelnosti. Jednotlivé okruhy se vymezují dle následujícího výpočtu:

- okruh silné viditelnosti = $100 \times (\text{výška}^9 \times 0.78)$
- okruh zřetelné viditelnosti = $210 \times (\text{výška} \times 0.8)$
- okruh snížené viditelnosti = $1000 \times (\text{výška} \times 0.6)$

výsledky zaokrouhlíme na celé 500. Na základě výpočtu jsou vymezeny kružnice od bodu umístění stavby (v nástrojích GIS analýzou výpočet obalových zón – buffer zones), čímž je získán provedením do mapy rozsah okruhu silné, zřetelné, snížené a slabé viditelnosti. Zbývající slabou viditelnost dostaneme podle přiložené tabulky „Uplatnění výškových staveb“ z doporučené maximální vzdálenosti a vytvoříme zbývající kružnici. Slabou viditelnost není třeba vymezovat u menších staveb vůbec (viz uvedená tabulka).

Orientační tabulka rozsahu uplatnění výškových staveb technicistního charakteru:

Stavba a její výška	Vzdálenost uplatnění
stožáry příhradové konstrukce o výšce do 40 m bez nátěru a osvětlení	je volen okruh okolo 7 km
stožáry příhradové konstrukce o výšce 40 m s transparentním nátěrem nebo světelným značením	je volen okruh okolo 12 km
stožáry příhradové konstrukce o výšce nad 40 m bez nátěru a osvětlení	je volen okruh okolo 10 km
stožáry příhradové konstrukce o výšce nad 40 m s transparentním nátěrem nebo světelným značením	je volen okruh okolo 15 - 20 km
u stožárů tubusové konstrukce a továrních komínů o výšce do 40 m bez nátěru a osvětlení	je volen okruh okolo 10 km
u stožárů tubusové konstrukce a továrních komínů o výšce do 40 m s transparentním nátěrem nebo světelným značením	je volen okruh okolo 12 km
u stožárů tubusové konstrukce a továrních komínů o výšce nad 40 m bez nátěru a osvětlení	je volen okruh okolo 16 km
u stožárů tubusové konstrukce a továrních komínů o výšce nad 40 m příhradové konstrukce s transparentním nátěrem nebo světelným značením	je volen okruh okolo 20 km
u větrných elektráren bez transparentního nátěru a světelného označení o výšce středu rotoru do 45 m	je volen okruh okolo 12 km
u větrných elektráren s transparentním nátěrem nebo světelným značením o výšce středu rotoru do 45 m	je volen okruh okolo 15 km
u větrných elektráren bez transparentního nátěru a světelného označení o výšce středu rotoru nad 45 m	je volen okruh okolo 20 km
u větrných elektráren s transparentním nátěrem nebo světelným značením o výšce středu rotoru nad 45 m	je volen okruh okolo 30 km

A.2. Hladiny uplatnění stavby

Zóny viditelnosti vypovídají o obecně předpokládané síle viditelnosti dané stavby v určité vzdálenosti od pozorovacího místa, hladiny uplatnění stavby vypovídají o velikosti hmot stavby, které budou v daném místě patrné, tj. co bude v daném místě ze stavby vidět (např. větrná elektrárna od dolní úvratí po nejvyšší bod. Hladiny jsou vymezeny dle technické specifikace stavby následujícím způsobem:

u stožárů a továrních komínů o celkové výšce do 40 m jsou vymezeny 2 hladiny

⁹ U větrných elektráren je počítána výška rotoru, tj. výška sloupu od paty ke středu rotoru.

- 1.hladina ve 2 m, určí místa, odkud je stavba viditelná celá
- 2.hladina odhaluje místa, odkud je viditelná horní polovina stavby

u stožárů a továrních komínů o celkové výšce nad 40 m jsou vymezeny 3 hladiny

- 1.hladina ve 2 m, určí místa, odkud je stavba viditelná celá
- 2.hladina představuje 1/3 výšky stavby, určí místa, odkud je viditelná od první třetiny stavby
- 3.hladina představuje 2/3 výšky stavby, určí místa, odkud je viditelná od druhé třetiny stavby

u větrných elektráren jsou vymezeny 3-4 hladiny

- 1.hladina ve 2 m, určí místa, odkud je stavba viditelná celá
- 2.hladina představuje výšku stavby v dolní úvrati, určí místa, odkud je viditelná celá otáčející se část
- 3.hladina představuje výšku stavby ve středu rotoru, určí místa, odkud je viditelný střed rotoru a horní otáčející se část

u staveb nad 40 m, kdy list vrtule dosahuje délky okolo 30 m, je vymežována 4. hladina:

- 4.hladina představuje výšku stavby v horní úvrati, od které je odečtena $\frac{1}{2}$ celkové délky listu vrtule, určí místa, odkud je viditelná část listu vrtule (např. na horizontu v určitém intervalu se vždy „objeví list a zase zmizí...“)

Hladiny pak společně se zónami vypovídají o potenciálním uplatnění dané stavby v krajinné scéně a lze již usuzovat na potenciální zasažení některých přítomných znaků charakteristik krajinného rázu:

1. hladina – stavba je viditelná z vyhodnocených míst v podstatě celá. Ve vyhodnocených místech lze očekávat silné uplatnění stavby v krajinné scéně i v krajinných obrazech sídel a to především v zóně silné a zřetelné viditelnosti, kde bude vytvářet dominantu prostoru a v zóně snížené viditelnosti, kde se bude pravděpodobně uplatňovat v zasažených prostorech jako zřetelný dominantní prvek krajiny.

2. hladina – stavba je viditelná z vyhodnocených míst od dolní úvrati s celou točící se částí rotoru. V místech zasažení lze očekávat poměrně silné uplatnění stavby v krajinné scéně především v zóně silné a zřetelné viditelnosti, kde bude vytvářet dominantu krajiny. V zóně snížené viditelnosti se uplatní stavba jako zřetelný, z některých míst až dominantní prvek krajiny.

3. hladina – stavba je viditelná od středu rotoru po horní úvrať. Stavba se v zónách silné a zřetelné viditelnosti uplatňuje jako atypický a těžko „uchopitelný“ prvek krajinné scény, kdy je viditelná jenom středová část, ale především otáčející se listy vrtule, které se ztrácí za horizontem. V zóně snížené viditelnosti se stavba bude uplatňovat jen mírně za dobré viditelnosti. V zóně slabé viditelnosti se bude stavba uplatňovat zanedbatelně.

4. hladina – stavba je viditelná od poloviny rotoru (listu vrtule) k horní úvrati. Stavba se v zóně silné viditelnosti uplatňuje jako velmi atypický a těžko „uchopitelný“ prvek krajinné scény, kdy je viditelná jenom část listu vrtule, která se objevuje nad horizontem. V ostatních zónách se stavba bude uplatňovat jen mírně nebo zanedbatelně.

Výstupem tohoto kroku je mapa viditelnosti znázorňující místa, odkud může být stavba patrná, v jaké míře a jaká její část. V případě, že je analyzován větší počet staveb zároveň (větrný park), pak je nutné analýzu nastavit tak, aby bylo ještě zřejmé, kolik staveb v daném prostoru bude vidět zároveň.

B) Vymezení kritických a problematických míst

Tato místa odhalí prostory, kde lze očekávat nejsilnější vizuální uplatnění dané stavby, ve kterých může dojít k neúnosnému snížení hodnot krajinného rázu ve smyslu zákona.

K vymezení je nutné mít k dispozici nástroje GIS a datové podklady s přesností mapy min. 1:25000. Provedenou analýzou viditelnosti s vymezením prostorů dle jednotlivých „hladin uplatnění stavby“ a pomocí funkce obalové zóny (buffer) vytvořené okruhy viditelnosti dle přiloženého výpočtu.

Vymezení kritických prostorů – za kritický prostor je považován takový prostor, kde dojde k uplatnění stavby v rámci okruhu silné viditelnosti v tzv. 1. a 2. hladině uplatnění stavby a v okruhu zřetelné viditelnosti v 1. hladině uplatnění stavby (průnik výsledků analýzy).

Vymezení problematických míst – problematické místo představuje takový prostor, kde dojde k uplatnění stavby v rámci okruhu silné viditelnosti ve 3. a 4. hladině potenciálního uplatnění stavby a okruhu zřetelné viditelnosti ve 2. a 3. hladině potenciálního uplatnění stavby (průnik výsledků analýzy).

Tabulka vymezení kritických a problematických míst:

Kritická místa (hodnotí se všechny uplatňující se znaky krajinné scény a stanovuje se míra jejich ovlivnění)

- Okruh silné viditelnosti x 1. hladina
- Okruh silné viditelnosti x 2. hladina
- Okruh zřetelné viditelnosti x 1. hladina

Problematická místa (hodnotí se všechny uplatňující se znaky krajinné scény, které jsou ovlivněny)

- Okruh silné viditelnosti x 3. a 4. hladina
- Okruh zřetelné viditelnosti x 2. a 3. hladina
- Okruh snížené viditelnosti x 1. hladina

Méně problematická místa (hodnotí se průhledy, specifická uplatnění dominant, horizonty apod.)

- Okruh zřetelné viditelnosti x 4. hladina
- Okruh slabé viditelnosti x 2. - 3. hladina
- Okruh snížené viditelnosti x 1. - 2. hladina

Zanedbatelná místa za předpokladu, že mezi pozorovatelem není specifická dominanta nebo krajinná scenérie

- Okruh slabé viditelnosti x 4. hladina
- Okruh snížené viditelnosti x 2. - 3. hladina

Aby bylo dosaženo korektního výstupu předpokládaného uplatnění stavby, je doporučeno zpracování analýzy viditelnosti staveb vhodnými prostředky a nástroji GIS (ruční zpracování je příliš pracné, ale též možné, jedná se pak spíše o kvalifikovaný odhad). Vstupní data zohledňují nejen tvary reliéfu (digitální model terénu), ale i průměrnou výšku zástavby a lesních porostů. Výsledky analýzy jsou vyhodnoceny a zpřesněny terénním šetřením, tj. navštívením zasažených ploch, odkud bude stavba viditelná. Pomocí analýzy lze stanovit vhodné body k fotografování jednotlivých obrazů a je možné vymezení vhodná místa ke konstrukci příčných řezů. Výsledkem analýzy jsou plochy, odkud bude stavba viditelná. Tyto plochy jsou srozumitelně zaneseny v mapových přílohách. K referenčnímu místu je vhodné vypracovat příčný řez ukazující viditelnost stavby a případně montáž do fotografie (nejlépe provést pomocí fotogrammetrie).

C) Zpřesnění vymezení potenciálně dotčeného krajinného prostoru

Na základě předchozí analýzy je nutné vymezení záměrem potenciálně ovlivněného krajinného prostoru, který bude zahrnovat především všechny kritické a problematické prostory. Vzdálenější prostory budou vyznačeny v širších územních vztazích jako místa, která je nutné též samostatně

vyhodnotit. Vymezený dotčený krajinný prostor nevyjadřuje pouze pohledové uplatnění stavby, ale i vztahové souvislosti v krajině v kontextu dané stavby a toho, jak je vnímána.

D) Hodnocení jednotlivých vymezených dílčích prostorů, kde se stavba bude uplatňovat buď jako dominanta nebo jako součást krajinné scény

Hodnocení ve vymezeném potenciálně ovlivněném krajinném prostoru probíhá dále již standardizovaným způsobem, pouze je navíc doplněno vyhodnocení dílčích území vyjadřujících širší územní vztahy. To jsou všechny důležité prostory, na které ukazuje výstup analýzy viditelnosti a které se nachází za hranicemi vymezeného potenciálně ovlivněného krajinného prostoru. Tyto prostory jsou konformovány s danou stavbou samostatně.

V rámci hodnocení vlivu stavby je brán zřetel na kritická a problematická místa. Ta se mohou vyznačovat významnými objekty, jejichž uplatnění v krajině je podstatné a je chápáno obecně pozitivně, daná stavba však jejich uplatnění může degradovat.

Uvedený postup vychází z prací:

Bukáček R., Miklová P., Matějka P. 2004: Větrné elektrárny v lokalitě Anenská Studánka – hodnocení vlivu na krajinný ráz, analýza viditelnosti. Depon.: S&M CZ s.r.o. Velké Opatovice. p. 28.

Sklenička, P. 2006. Větrné elektrárny jako příčina relativizace hodnocení a ochrany krajinného rázu. Sborník konference Ochrana krajinného rázu 2006. 69-72.

Bukáček R., Rusňák J., Bukáčková P. 2007: Studie potenciálního vlivu výškových staveb a větrných elektráren na krajinný ráz území Pardubického kraje. Pardubice: depon. Pardubický kraj, 2007. 219 s.

WEB: <http://www.pardubickykraj.cz/article.asp?thema=3847&category=>

Cetkovský, S., Nováková, E.: Přístupy k hodnocení vlivu větrných elektráren na krajinný ráz s využitím nástrojů GIS a 3D. Sborník příspěvků z mezioborové konference Udržitelná energie a krajina, 28. - 30. 3. 2008, Hostětín. ZO ČSOP Veronica, 2008.

7.1.11.3 Stavba velkého plošného rozsahu (halové objekty, průmyslové zóny, fotovoltaické elektrárny apod.)

Jedná se především o stavby halových objektů, průmyslových zón, logistických center, a fotovoltaických elektráren. Výška těchto staveb zpravidla nepřesahuje výšku lesa a jejich uplatnění v krajině je dáno především:

- umístěním do krajiny
- celkovým objemem
- plochou, kterou zabírají
- charakterem stavby.

V hodnocení vlivu těchto staveb na krajinný ráz je nutné mít na zřeteli následující zásady, při jejichž nedodržení může dojít k neúnosnému ovlivnění pozitivních hodnot krajinného rázu.

Zásada zachování pohlednosti - neumísťovat tyto stavby do pohledově exponovaných prostorů, nebo do míst, kde brání v průhledu na typické a významné krajinné scenérie. Pokud tato zásada není dodržena, pak se může daná stavba uplatnit v rozlehlém krajinném prostoru.

Zásada zachování měřítka krajiny – plocha, kterou stavba zaujímá, může v určitém rozměru výrazně změnit tradiční měřítka v krajině a tím nerespektovat harmonické měřítka v krajině ve smyslu zákona.

Zásada zachování individuality – stavby jsou značně unifikovány do přesného technicistního vzhledu (zejména fotovoltaické elektrárny a halové objekty) a jejich celkový výraz může nevhodně potlačit tradiční místní odlišnosti.

Při vymezování potenciálně ovlivněného krajinného prostoru je nutné především dbát na vztahy v krajině a spojovat místa, která s pohledově ovlivněným prostorem ve vztazích souvisí.

7.1.11.4 Ostatní typy záměrů

V typových úlohách by měla být řešena určitá specifika přístupu k hodnocení vlivu dalších typů záměrů na krajinný ráz, zejména:

- Výstavba obytné zóny (výstavba sídliště, nová zástavba rodinných domů apod.) – hodnocení vztahů, obrazu sídla v krajině
- Liniová stavba procházející krajinou (energovody, komunikace, energovody, osy) – hodnocení jednotlivých prostorů, kterými stavba prochází a jejich vymezování, kumulativní vliv
- Záměr provedení pozemkových úprav
- Záměr budování krajinných kompozic
- Záměr rozsáhlé změny využití území (odlesnění, odvodnění, zornění apod.).

7.1.12 Struktura výstupu

Výstup hodnocení vlivu záměru na krajinný ráz slouží především jako podklad ve správním řízení příslušného orgánu státní správy. Hodnocení umožňuje transparentní aplikaci ustanovení §12 citovaného zákona, neboť přináší relevantní podklad, na jehož základě je možné zpracovat výrok rozhodnutí a odůvodnit jej. Z tohoto pohledu by měl materiál hodnocení obsahovat jednotlivé uvedené kroky rozdělené do samostatných kapitol a případně kapitoly Přílohy. Hodnocení by mělo být doplněno vypovídající a srozumitelnou fotodokumentací, případně provedenými vizualizacemi a technickými zákresy do krajiny, mapou s vymezením potenciálně ovlivněného krajinného prostoru, případně vymezení míst a jiných prostorů s umístěním záměru.

7.2 Postup vyhodnocení krajinného rázu předem vymezeného území - Preventivní hodnocení krajinného rázu

Preventivní hodnocení krajinného rázu je cílený postup, pomocí kterého je možné získat přehledné a srozumitelné vyhodnocení stávajících kvalit krajinného rázu místa či větší oblasti se stanovením podmínek pro zachování či zlepšení jeho pozitivních hodnot (estetická, přírodní ve smyslu zákona), ale též harmonických vztahů v krajině, harmonického měřítka krajiny a případně dalších důležitých entit. Hodnocení analyzuje přírodní, kulturní a historickou charakteristiku krajinného rázu určitého předem vymezeného území (oblasti, místa). Charakteristiky jsou přítomny prostřednictvím různou měrou a formou se uplatňujících (charakteristických) znaků. Charakteristické znaky vytváří též vztahy v krajině (funkční, prostorové) a harmonické měřítko, které je dáno specifickými proporcemi a objemy krajinné scény. Dále je hodnocení zaměřeno na uplatnění určitých specifík krajinného rázu daného území, která mohou tkvět v přítomnosti kulturních dominant, výrazných krajinných entit a v existenci zvýšených přírodních, kulturních a historických hodnot. Charakteristické znaky i entity indikující zvýšené hodnoty krajinného rázu jsou po identifikaci sestaveny do standardizovaných tabulek s vyhodnocením jejich významu dle obecné metody hodnocení.

Výstupem hodnocení je návrh ochrany nalezených pozitivních hodnot krajinného rázu a případné eliminace toho, co tyto hodnoty významně narušuje. Výstup předkládá návrh ochrany krajinného rázu ve smyslu ustanovení §12 uvedeného zákona č. 114/92 Sb. Materiál hodnocení se zpravidla skládá z několika provázaných částí:

- textová část – obsahuje charakteristiku jednotlivých prostorových jednotek a celého hodnoceného území,
- tabulková část – obsahuje výčty identifikovaných znaků charakteristik krajinného rázu a vyhodnocení jejich vlastností a vztahů, zásady ochrany pozitivních hodnot a znaků krajinného rázu (může být s textovou spojena),
- mapová část – obsahuje mapový výstup, kde jsou zakresleny všechny vymezené prostorové jednotky a další potřebné jevy či znaky uvedené v charakteristice, které je vhodné takto vyjádřit,
- obrazová část - obsahuje reprezentativní fotografie pro každé vymezené území či popisovaný důležitý jev.

Preventivní hodnocení se provádí v předem vymezeném území (prostoru) s určitým předem definovaným cílem. Základním cílem hodnocení je však vždy vytvoření odborného podkladu sloužícího k ochraně pozitivních hodnot krajinného rázu.

Tento typ hodnocení krajinného rázu předem uvádí doporučení ochrany konkrétních částí krajiny vytvářejících pozitivní hodnotu krajinného rázu. Z tohoto důvodu se preventivní hodnocení doporučuje provádět vždy v takových územích, kde je předpoklad převahy znaků vytvářejících pozitivní hodnotu krajinného rázu, tj. území, kde lze očekávat zvýšenou péči a ochranu jeho krajinného rázu a kde je účelné takovou péči zahrnout ucelenou koncepcí.

7.2.1 Osnova postupu hodnocení kvality krajinného rázu předem vymezeného území za účelem ochrany jeho pozitivních hodnot – tzv. preventivní hodnocení krajinného rázu

1. Definice cíle

2. Metodika použitá v hodnocení, citace metodiky, popis zvoleného způsobu identifikace znaků a jejich hodnot
3. Vymezení území a stanovení rozsahu širších územních vztahů v hodnocení (zohlednění sousedních prostorů, průhledy, funkční vztahy apod.)
4. Základní charakteristika vymezeného území z pohledu krajinného rázu
5. Vymezení dílčích územních jednotek na základě charakteristiky
 - a) Vymezení oblastí krajinného rázu
 - b) Vymezení míst krajinného rázu
6. Charakteristika jednotlivých územních jednotek
 - a) Přírodní podmínky
 - b) Zachycení historického kontextu
 - c) Kulturní hodnoty krajiny
 - d) Vztahy a měřítko
 - e) Stávající narušení krajinného rázu
 - f) Zvýšené hodnoty krajinného rázu
 - g) Vnímatelný výraz území zvenčí (exteriér krajiny)
 - h) Identifikace znaků a jejich hodnot
 - i) Stanovení ochranných podmínek k ochraně pozitivních hodnot
 - j) Uvedení citlivosti krajinného rázu na snížení jeho hodnot
7. Rozšiřující postupy hodnocení
 - a) Odstupňovaná ochrana krajinného rázu
 - b) Kategorizace sídel dle sledované kvality
 - c) Dominanty
 - d) Krajinné osy
8. Další zpřesňující hodnocení
9. Závěr, zhodnocení

7.2.2 Definice cíle

Kapitola slouží k ujasnění cílů hodnocení. Autor hodnocení je povinen spolu se zadavatelem definovat všechny cíle hodnocení, kterých má být dosaženo. Mělo by zde být uvedeno i tzv. negativní vymezení, tj. co naopak cílem hodnocení není. Negativní vymezení je důležité k pochopení hloubky celého materiálu. Stanovené cíle vyjadřují zaměření materiálu, jeho využití i hloubku.

Kapitola Definice cíle uvádí především:

- co je předmětem hodnocení,
- jakých má být dosaženo cílů v hodnocení (praktický účel a využití výstupu),
- úroveň a podrobnost hodnocení (měřítko pohledu, rozsah),
- co není předmětem hodnocení (je-li to prospěšné pochopení věci),
- zvolená metodika.

Kapitola je zpracována přehledně a stručně v následujícím doporučeném členění:

1. *Definice cíle*
 - 1.1. *Předmět hodnocení*
 - 1.2. *Cíle hodnocení*
 - 1.3. *Stanovení rozsahu a podrobnosti hodnocení*
 - 1.4. *Negativní vymezení*

1.5. Volba metodiky

Kapitola je zpracována jako text bez grafických příloh a tabulek.

7.2.3 Použitá metodika hodnocení

Kapitola obsahuje úplné citace zvoleného metodického postupu a uvádí případné úpravy a odlišnosti vzhledem ke standardnímu postupu. V kapitole by měl být uveden způsob vymezení územních jednotek, postup identifikace charakteristických znaků krajinného rázu s odůvodněním (zejména v případě, kdy je vymežován dotčený krajinný prostor, nebo kdy je způsob vymezení odlišný od standardního postupu ve zvolené metodice). Kapitola by měla uvést: metodický postup hodnocení, způsob vymezení územních jednotek, postup identifikace charakteristických znaků krajinného rázu a případně další postupy potřebné k dosažení vytčeného cíle. Tato kapitola též uvádí upřesnění postupů týkajících se rozšiřující části hodnocení.

Kapitola je zpracována přehledně a stručně v následujícím doporučeném členění:

2. Metodika

- 2.1. Metodický postup hodnocení
- 2.2. Zvolený postup vymezení územních jednotek
- 2.3. Zvolený postup identifikace charakteristických znaků krajinného rázu
- 2.4. Další postup
- 2.5. Komentáře a diskuse

Kapitola je zpracována jako text bez grafických příloh a tabulek, případně je doplněna schémata, jsou-li účelná k většímu pochopení některé z textových částí.

7.2.4 Vymezení území a stanovení rozsahu širších územních vztahů

Kapitola stručně uvádí územní prostor, pro který je hodnocení krajinného rázu zpracováno a jeho vazby na okolí. Povinným obsahem kapitoly je uvedení správních center a katastrálních území, které pod tato centra spadají, jako seznam. Kapitola je doplněna přehledovou mapkou vymezeného předmětného území včetně vyznačení hlavních sídleních center. Důležitou součástí kapitoly je vyhodnocení širších územních vztahů z pohledu krajinného rázu, které jsou dány přesahem objektů, jevů a jejich vztahů do okolních prostorů. Ten souvisí především:

- s přírodním prostředím (vztahy přírodního rámce území přesahující prostor území)
- s historickým vývojem (vztahy území k okolí na základě historických souvislostí)
- s kulturními souvislostmi (vztahy dané kulturními specificky vytvářejícími identitu území)
- s prostorovými a významnými funkčními vztahy (pohledová spojitost, pohledové uplatnění dílčích částí území odjinud, uplatnění výrazných dominant nad rámec území).

Kapitola je zpracována přehledně a stručně v následujícím doporučeném členění:

3. Hodnocený územní prostor a jeho širší územní vztahy z pohledu krajinného rázu

- 3.1. Vymezení hodnoceného území
- 3.2. Správa území a seznam katastrů
- 3.3. Územní souvislosti
- 3.4. Přehledová mapka vymezeného území

Kapitola je zpracována jako text bez grafických příloh s přehledovou mapkou. Zároveň s touto kapitolou existuje vrstva s hranicemi vymezeného území v dohodnutém standardizovaném formátu pro zpracování v GIS.

7.2.5 Stručná charakteristika vymezeného území

Kapitola předkládá všeobecnou charakteristiku a obecný rozbor vymezeného území z pohledu typických základních rysů krajiny a základních kvalit krajinného rázu. Charakteristika území je zpracována v běžné struktuře z pohledu:

1. Přírodní charakteristiky vymezeného území, kde by mělo být uvedeno:
 - a) uplatnění geologického podloží v charakteru krajiny a jejím krajinném rázu, účelné vymezení územních jednotek zachycujících určitá specifika charakteru krajiny v závislosti na geologickém podloží,
 - b) tvary reliéfu krajiny a jejich specifika a vliv na celkový charakter krajiny, a je-li to účelné, pak geomorfologické členění daného území (zejména u rozsáhlejších prostorů)
 - c) uplatnění půd v charakteru krajiny a půdní poměry území s účelovým vymezením územních jednotek zachycujících specifika v závislosti na výskytu půd
 - d) vliv hydrologických poměrů na charakter krajiny, specifika sítě vodních toků a jejich vliv na celkový obraz krajiny území, existence vodních prvků v krajině (rybníky, nádrže apod.) a jejich vztah ke krajinnému rázu
 - e) ovlivnění charakteru krajiny klimatickými podmínkami, u rozsáhlejších území zachycení specifika a případné účelové členění odpovídajícími územními jednotkami dle klimatických podmínek,
 - f) uplatnění existující vegetace s přihlédnutím k potenciální vegetaci (jsou-li k dispozici podklady), případně je-li to účelné, členění území dle vegetace, uvedení specifika
 - g) uplatnění přírodních a antropogenních disturbancí v charakteru krajiny a jejich vztah k přírodní charakteristice, je-li to účelné
 - h) zachycení vymezených bioregionů s jednoduchým stručným popisem a souvztažností ke krajinnému rázu
 - i) seznam významných indikátorů zvýšené přírodní hodnoty, nadregionálního významu (VKP, ZCHÚ)
 - j) širší vztahy přírodního rámce území k okolním prostorům
 - k) uvedení základních rysů a jevů souvisejících s vyjádřením přírodní charakteristiky území
2. Historické charakteristiky vymezeného území, kde by mělo být uvedeno:
 - a) historický vývoj celého území v širších souvislostech
 - b) typologie historického venkovského domu a její specifika v daném území, je-li to účelné, i vymezení územních jednotek dle typů
 - c) významné prostory dochovaných krajinných hodnot, zejména z pohledu historických krajinných struktur, vymezení prostorů
 - d) dochovanost sídel z pohledu jejich prostorového uspořádání k založení a obrazu sídla v krajině
 - e) další případné doplňující informace charakterizující specifické uplatnění historické charakteristiky krajinného rázu v celém území
 - f) seznam významných indikátorů zvýšené historické hodnoty nadregionálního významu - seznam významných dochovaných památek
 - g) uvedení základních rysů a jevů souvisejících s vyjádřením historické charakteristiky území
3. Kulturní charakteristiky, kde by mělo být uvedeno:
 - a) současná textura krajiny a její vztah k využití krajiny z pohledu krajinného rázu

- b) uspořádání sídel, sídelní struktura, převážné typy sídel z pohledu typu sídla, jeho vnitřního uspořádání, obrazu sídla v krajině, soulad či nesoulad s navazující texturou, uspořádáním krajiny a jejich kvality ve vztahu k obrazu sídla v krajině a dochovanosti struktury a objektů vůči době založení
 - c) uplatnění kulturních prvků ve volné nezastavěné krajině
 - d) uplatnění kulturních dominant bez ohledu na jejich estetickou hodnotu
 - e) seznam významných indikátorů zvýšené kulturní hodnoty nadregionálního významu
 - f) uvedení základních rysů a jevů souvisejících s vyjádřením kulturní charakteristiky území
4. Vztahů a měřítko v krajině, kde by mělo být uvedeno:
- a) významné uplatňující se vztahy v krajině na úrovni funkčních vztahů, vizuálních vztahů (v čem tkví a co je vytváří), případně zachycení významných vztahů do mapy
 - b) vyhodnocení měřítko krajiny (v čem tkví), případné vymezení územních jednotek z pohledu měřítko
 - c) vizuální kvality území (charakter krajinné scény a obrazy sídel či určitých objektů v krajině)
 - d) významné skladebné či pohledové osy v krajině území (orientace, vztah k okolním prostorům)
 - e) prostory vyznačující se silným genius-loci v území či jeho částech, příčiny jeho vzniku
 - f) duchovní hodnoty v území a zachycení významných mimosmyslových kvalit v území
 - g) vymezení prostorů vyznačujících se zvýšenou estetickou či přírodní hodnotou dle určitého předem vyjádřeného kritéria
 - h) základní rysy a jevy
 - i) uvedení základních rysů a jevů souvisejících s vyjádřením vztahů v krajině a měřítko krajiny území
5. Významné rysy a jevy vytvářejících krajinný ráz rozsáhlých prostorů s důrazem na:
- a) přítomnost významných vymežujících horizontů a krajinných předělů
 - b) přítomnost a rozsah uplatnění významných kulturních dominant v krajině (výškových, plošných a hodnotou přesahujících)
 - c) přítomnost významných ucelených krajinných os
 - d) přítomnost významných vztahů v krajině vytvářejících nebo naopak narušujících harmonii v území

Uvedená struktura obsahu je vodítkem a měla by sloužit dostatečně pojaté charakteristice území, která je však provedena v obecnější rovině v závislosti na velikosti území. Charakteristika by měla být maximálně výstižná a stručná. Pokud je to účelné, může být charakteristika rozšířena o další důležité informace.

Kapitola je zpracována přehledně a stručně v následujícím doporučeném členění:

- 4. Charakteristika vymezeného území
 - 4.1. Přírodní podmínky, přehledné vyjádření přírodní charakteristiky
 - 4.2. Historický vývoj a dochovanost významných historických artefaktů, přehledné vyjádření historické charakteristiky
 - 4.3. Kulturní charakter krajiny a jeho specifika, přehledné vyjádření kulturní charakteristiky
 - 4.4. Vztahy v krajině a měřítko krajiny
 - 4.5. Přítomnost významných rysů a jevů vytvářejících krajinný ráz rozsáhlých prostorů

7.2.6 Vymezení dílčích územních jednotek

Tzv. preventivní forma hodnocení krajinného rázu předpokládá vztah hodnoceného prostoru k určitému územnímu prostoru. Vymezením takového prostoru je zachycena individualita a jedinečnost určité části krajiny - oblast nebo místo.

V české legislativě nejsou termíny oblast a místo krajinného rázu uvedeny pouze v ustanovení §12 zákona 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny, ale též v novém znění prováděcí vyhlášky č. 500/2006 Sb. stavebního zákona č. 183/2006 Sb. Ani jedna z norem termíny blíže nespecifikuje a též neuvádí postup jejich vymezení. Uvedený postup vychází z principu obou norem a z principu identifikace charakteristických znaků krajinného rázu určitého území vytvářejících jeho typické rysy.

Pro hodnocení krajinného rázu je důležité vystihnout individualitu a charakterovou odlišnost krajiny v hodnoceném území s ohledem na předem dohodnutou velikost. Při vymezení oblastí krajinného rázu je nutné uplatnit princip „nadhledu“, tedy pomyslný pohled z ptačí perspektivy, kdy jsou vnímány především základní složky krajiny vytvářející její charakter a na první pohled patrná specifika či opakující se prvky, jež společně vytváří typické rysy dané krajiny. Drobné prvky se při tomto „nadhledu“ uplatňují málo nebo vůbec ne. Je účelné krajinu chápat nejprve v kontextu přírodního rámce (horninové podloží, reliéf, klimatické podmínky a hydrologické podmínky a povrchové vody, případně přítomnost vegetace potenciální a současné) a využití krajiny (struktura krajiny, převažující typy ploch, struktura a charakter osídlení, existence historických vazeb). Přírodní rámeček většinou tvoří základní matici celé krajinné scény a předurčuje určitý typ krajiny z pohledu přírodní charakteristiky krajinného rázu.

Hodnotitel se při vymezení územních jednotek drží několika zásad:

- Pochopení přírodního rámce území odvíjející se od analýzy primární struktury krajiny, tj. geologické stavby, reliéfu, klimatických podmínek, hydrologie a též související potenciální vegetace, které společně tvoří základ krajinných systémů. Přírodní složky představující primární strukturu krajiny se projevují dvojím způsobem:
 - jsou viditelné samy o sobě (např. plošina nivy, skála, chladné horské podnebí, s půl roku ležící sněhovou vrstvou, zbytky přirozené vegetace v těžko přístupném svahu)
 - nebo se uplatňují prostřednictvím kulturních prvků a využití krajiny lokalizacemi určitých jevů, rozmístěním sídel, v obrazech sídel v krajině, rozložení polí, lesů a luk, existencí nebo neexistencí rybníků a přehrad apod. Primární krajinná struktura stále více či méně v krajině „prosvítá“, a to i v urbanizovaných krajinách (mosty přes řeku spojení dvou břehů, dominantní kostela na návrší, zástavba ve svahu s ulicemi vedenými po vrstevnici aj.). Přírodní podmínky podmiňují mnoho vztahů v území, které nelze opomíjet (např. charakter plužiny, osová souměrnost v údolích, tradiční materiál použitý na stavbách, charakter zeleně apod.).
- Přírodní rámeček dává člověku podmínky využití krajiny, a to je další důležitý aspekt krajinného rázu odvíjející se od způsobu využití primární krajinné struktury. Důležité je nakolik přírodní podmínky člověk respektoval a dotvořil (a jak), nakolik naopak ignoroval, nakolik přeměnil (např. odtěžení kopce lomem). Tento způsob vyrovnání se člověka s primární strukturou krajiny je výrazným znakem jeho technické i kulturní vyspělosti a je již projevem náležejícím do převážně kulturních složek krajinného rázu. - Přírodní rámeček dává člověku podmínky k osídlení a je důležité sledovat charakter tohoto osídlení. - Přírodní rámeček podstatně ovlivňuje komunikační síť a základní osnovu krajiny (uspořádání pozemků, vedení místních komunikací, orientace sídel apod.).

- V neposlední řadě je nutné nalézt historické souvislosti vedoucí k současnému stavu uspořádání a vztahů kulturních prvků a složek krajiny, a to proto, aby byly vyjasněny územní souvislosti jak uvnitř sledovaného prostoru, tak i vně.
- Řešené území přesahuje předem vymezené hranice - nelze ignorovat fakt, že řešené území nekončí na hranicích, které vznikly určitou (politickou) dohodou. Je nutné mít na zřeteli širší územní vztahy, neboť daný rys přesahuje hranice území, a z toho vyplývá, že oblast pokračuje za hranicemi dále.

Kapitola uvádí vymezené územní jednotky pro potřeby hodnocení krajinného rázu. Územní jednotky představují oblasti a místa krajinného rázu. Vymezení těchto územních jednotek je diferenciací krajinného prostoru dle základních rysů a jevů, které tvoří individualitu jeho částí. Cílem diferenciací pro potřeby hodnocení je získání identického krajinného prostoru vyznačujícího se svou individualitou, kterou je možné vysledovat v charakteristických znacích krajinného rázu.

Pozn.: Problematika vymezení území v procesu hodnocení krajinného rázu je poměrně složitá. Není vyloučeno, že dva různí hodnotitelé daný prostor vymezí odlišně v závislosti na zvolených kritériích, co považují za základní rysy a objekty. U oblastí krajinného rázu musí v tomto ohledu dojít k určité shodě se správcem území, u míst krajinného rázu se mohou hranice lišit v závislosti na zvolených kritériích výběru základního rysu či jevu místa. Při vymezení je však nutné respektovat postup uvedený v této metodice.

Kapitola je zpracována přehledně a stručně v následujícím doporučeném členění:

- 5. Vymezení dílčích územních jednotek
 - 5.1. Oblasti krajinného rázu
 - 5.2. Místa krajinného rázu

Kapitola je zpracována jako text s přehledovou mapkou s vymezenými územními jednotkami. Zároveň s touto kapitolou existuje vrstva s hranicemi vymezených územních jednotek v dohodnutém standardizovaném formátu pro zpracování v GIS.

7.2.6.1 Postup vymezení oblastí krajinného rázu

Hodnotitel vymezuje oblasti krajinného rázu na základě postupného rozboru území z pohledu jeho typických rysů:

- 1) Identifikuje základní rysy a širší vztahy přírodního rámce krajiny hodnoceného území tak, že provede analýzu primární struktury krajiny (geologická stavba, reliéf, klimatické podmínky, hydrologické podmínky a od nich se odvíjející potenciální vegetace, které společně tvoří základ krajinných systémů).
- 2) Analyzuje stávající osídlení a využití krajiny člověkem.
- 3) Hledá vztahy přírodního rámce a ostatních elementů krajiny:
 - a) vztah k využití krajiny
 - b) vztah k osídlení
 - c) vztah k uspořádání krajiny
- 4) Hledá vztahy důležitých kulturních elementů v krajině navzájem.
- 5) Hledá historické souvislosti vedoucí k současnému stavu uspořádání a vztahů kulturních prvků a složek krajiny, a to proto, aby byly vyjasněny územní souvislosti jak uvnitř sledovaného prostoru, tak i vně.

Vymezování oblastí krajinného rázu - poznámky

Odůvodnění vymezení - existuje zde dominantní rys odlišující oblast od těch okolní, jsou zde rysy a jevy, které se též odlišují a vytváří charakter krajinné scény dané oblasti. Rysy typické pro dané území.

Dominantní rys je tvořen zásadními znaky, typické jsou spouštěcími znaky. Spouštěcí dává charakter, dominantní rys vymezuje! Dominantní rys se převážně odvíjí od přírodního rámce nebo vztahu kulturních prvků či využití krajiny v kombinaci s přírodním rámcem.

Hodnotitel hledá dominantní rys a rysy typické, které jsou ve vzájemném vztahu, a které je hodnotitel schopen charakterizovat jedinou větou – např. krajina sníženiny podkovovitého tvaru rozřezané drobnými zařízeními údolímí ohraničená vyvýšenými kopci, které tvoří ze všech míst převážně zalesněný horizont bez výrazných dominant - Pelhřimovsko. Oblast by mělo být možné v základní charakteristice popsat jednou až dvěma větami.

Postup vymezení oblastí krajinného rázu uvádí zásady a kroky, kterých by se měl hodnotitel držet k dosažení adekvátního výstupu - vymezení oblastí krajinného rázu. Postup vychází z obecného postupu vymezení územních jednotek ve smyslu obecné metody hodnocení krajinného rázu.
Hodnotitel

- i. nejprve zachytí dominantní rysy vytvářející individualitu a určující celkový charakter krajinné scény předmětného území,
- ii. pak zjistí rozsah jejich uplatnění v krajině, aby mohl vymezit oblasti krajinného rázu,
- iii. aby mohl provést korekci (zpřesnění) hranic uplatnění daného rysu nebo jejich souboru,
- iv. a následně vymezení působnosti jednotlivých rysů odůvodní.
- v. Nakonec provede charakterizaci jednotlivých oblastí krajinného rázu.

ad i) Zachycení dominantního rysu (dominantních rysů) v hodnoceném území a jeho širším krajinném prostoru - hodnotitel musí nejprve zachytit dominantní rys (dominantní rysy) v hodnoceném území a jeho souvisejícím širším krajinném okolí ve smyslu uvedených zásad. Dominantní rys je buď viditelně či jinak senzuálně patrný, nebo se uplatňuje nehmotnými, avšak charakterizovatelnými projevy. Dominantní rys může spočívat

- ve specifiku přírodního rámce území či výskytu určitého významného přírodního plošně nebo prostorově se uplatňujícího fenoménu - přírodní charakteristika,
- v typickém využití krajiny člověkem, jež vytváří specifickou odlišující se krajinnou strukturu, strukturu osídlení
- ve specifickém historickém vývoji území, který území vylučuje od okolních prostorů uspořádáním určitých prvků krajiny, její struktury, dochovanosti historických artefaktů apod. (např. Lednicko-Valtický areál – Mikulov, Chebsko aj.).
- nebo v kombinaci předchozích.

Dominantní rys je vždy zásadní pro vymezení oblasti krajinného rázu.

Zásady pro zachycení dominantního rysu, dominantních rysů v řešeném území a jeho okolí:

- Zásada charakteristiky oblasti - oblast musí být jednoduše charakterizovatelná jako identický krajinný prostor, jehož identitu lze shrnout jednoduchým stručným popisem až jednou větou.
- Zásada hledání dominantních rysů v krajině (z pohledu přírodního rámce, kulturních specifík, historie území).
- Zvolená kritéria pro vymezení území (oblasti, místa) - uvede hlavní rysy vymezeného území a jeho vymezení, tj. rozsah uplatnění. Jedná se o klíčové slovo dané krajině.
- Nehmotné projevy dominantního rysu musí být projevy obecně chápané a cítitelné, nikoliv subjektivní zjištění hodnotitele.

- Zásada měřítko
- Zásada respektování širších krajinářských vztahů - při vymezování oblasti krajinného rázu je hodnotitel povinen brát na zřetel širší územní a krajinářské vztahy hodnoceného území (CHKO, přírodního parku, apod.)

Výstupem tohoto kroku je seznam a charakteristika základních uplatňujících se rysů krajiny řešeného území a jeho širšího souvisejícího okolí.

ad ii) Hledání rozsahu uplatnění (působení) dominantního rysu - hodnotitel zjišťuje rozsah uplatnění dominantního rysu v krajině tak, že sleduje výraz a celkový charakter krajinné scény a zaznamenává tento rozsah vymezováním hranice v místech patrného přechodu působení daného rysu a působení rysu navazujícího. Přitom se hodnotitel drží následujících zásad pro vymezení:

- Zásada uplatnění dominantních rysů v krajině - hodnotitel respektuje uplatnění nalezených dominantních rysů a jejich vzájemných vztahů. Uplatnění dominantních rysů lze chápat jako pohledové, jinak senzuálně zachytitelné, nebo nehmotně se uplatňující. Vztahy nalezených dominantních rysů v krajině mohou vytvářet určité specifické odlišnosti, které je potřeba popsat a přiřadit.
- Zásada charakteru krajinné scény - hodnotitel respektuje vztah dominantního rysu a charakteru krajinné scény, kdy dominantní rys dává krajinné scéně vždy její základní charakter, který je dále spoluurčován ostatními znaky krajinného rázu daného území.

Výstupem tohoto kroku je "surový" návrh hranic oblastí krajinného rázu.

ad iii) Korekce hranic - hodnotitel upřesňuje vymezení hranic oblastí krajinného rázu tak, aby respektoval přítomnost důležitých entit krajiny a detailní územní vazby. Cílem tohoto kroku je zajištění hranice oblasti krajinného rázu respektující existenci důležitých uplatňujících se entit tak, aby nebyly hranicí plošně nebo uplatněním nelogicky rozděleny na dvě neidentické části, když působí jako celek. Zde se hodnotitel drží následujících zásad pro korekci hranic:

- Zásada celistvosti - znak by měl zůstat v oblasti jako celek
- Zásada vedení hranice po v krajině patrných entitách - po řece, po hraně údolí, po okraji urbanizovaného prostoru apod.

Výstupem tohoto kroku jsou vymezené oblasti krajinného rázu.

ad iv) Zdůvodnění vymezení - hodnotitel odůvodňuje vymezení oblasti krajinného rázu, uvádí který rys je dominantní a které znaky spoluurčují základní charakter celého území a společně vytváří krajinný ráz. Zdůvodnění vymezení se drží následujících zásad:

- Zásada zdůvodnění vymezení - vymezená oblast nemůže být samoúčelná pro potřeby určitého hodnocení a odůvodněním hodnotitel dokazuje, že tomu tak není.
- Zásada srozumitelnosti - zdůvodnění by mělo velmi stručným a výstižným způsobem uvést důvod vymezení dané oblasti krajinného rázu.
- Zásada jednoduchosti - zdůvodnění by nemělo být zpracováno delším textem, než je jeden krátký odstavec.

Výstupem tohoto kroku je stručné zdůvodnění vymezení uvedením individuality dané oblasti krajinného rázu.

ad v) Charakterizace oblasti krajinného rázu - hodnotitel zpracuje charakterizaci vymezeného území oblasti krajinného rázu z pohledu přírodních podmínek, kulturní charakteristiky a historického kontextu.

Shrnutí

Oblast krajinného rázu může být různě veliká, ale zahrnuje určitý ucelený krajinný prostor vytvářející výraznou krajinnou scénu. Zatímco místo tvoří v oblasti obraz a samo o sobě je území menší rozlohy spojitě buď pohledově nebo spojitě vnitřními vztahy či specifiky je oblast rozsáhlejším územím určitého převládajícího rysu krajiny vytvářející krajinnou scénu stejného typu.

V tomto pojetí jsou oblasti krajinného rázu tedy velmi komplexní regionální jednotky, jejichž vymezení vychází do značné míry z přírodních podmínek, na které jsou vázána kulturní specifika. Při vymezování oblastí krajinného rázu a stanovování jejich hranic je třeba vycházet z uvedených vlastností území – přírodní, kulturní, historické a estetické charakteristiky. Přitom v ideálním případě by neměly k regionalizaci území vést tyto složky jako jednotlivé, ale jako vzájemně provázané. Je tedy sice možné stanovovat hranice oblasti krajinného rázu podle přírodní charakteristiky a pak navrhnout další hranici podle kulturní charakteristiky a pak mezi nimi hledat kompromis, nebo jimi rozčlenit území na více jednotek. Ideální je však vymezovat oblasti krajinného rázu podle toho, jak se přírodní charakteristika projevuje v osobitém výrazu kulturní charakteristiky a to vše v kontextu historického a kulturního vývoje území. Doporučujeme tedy maximálně komplexní přístup, který není pouhou (mnohdy oslepenou) superpozicí jednotlivých složek krajinného rázu. Z hlediska orientace v území a pro poznání specifických vazeb je samozřejmě vhodné si jednotlivé dílčí mapy (oblastí specifických přírodně, kulturně i historicky) zhotovit a překrýt přes sebe. Pro definitivní rozhodnutí o vymezení samostatné oblasti krajinného rázu a vedení její hranice je však třeba zhodnotit váhu jednotlivých složek pro utváření krajinného rázu (a potažmo jejich závažnost pro rozhodování správního orgánu). Dále je třeba vyhodnotit svéráz vazeb přírodních, kulturních a historických složek krajinného rázu, jak již zde bylo uvedeno. V neposlední řadě je při regionalizaci zohlednit velmi výrazné dominanty – např. dominantu Řípu natolik ovlivňuje krajinný ráz i širšího okolí, že se může stát dalším diferenačním kritériem při vymezování oblastí krajinného rázu.

Je přitom zřejmé, že oblast krajinného rázu musí být individuální jednotkou, tedy nikoliv typologickou, opakovatelnou. Vymezení oblastí krajinného rázu je především odhalováním specifických vlastností a individuality krajiny.

7.2.6.2 Postup vymezení míst krajinného rázu

Z pohledu komplexního hodnocení území z hlediska kvalit krajinného rázu se každá oblast může rozpadat na větší či menší počet míst krajinného rázu, které ji bezezbytku naplňují a tvoří. Lze tedy vymezit charakterově spojitě části oblasti a považovat je za místa. Místa vyjadřují menší, z určitého pohledu spojitý (pohledově, charakterově), specifický (vylišuje se určitými atributy od okolí), individuální krajinný prostor, který tvoří obraz v krajině. Místa se vyznačují velmi konkrétní individualitou. Za taková místa zpravidla považujeme:

- pohledově spojitý prostor vymezený převážně horizonty, který je v kontrastu s okolní krajinou
- individuální prostor vyjádřený určitou krajinnou kompozicí (záměrně komponované prostory)
- prostor určitého dominantního rysu nebo výrazné (výškové) dominanty
- individuální prostor, který spojuje určitý jev nebo vlastnost
- prostor vytvářející významný ucelený obraz v krajině (nabízí vytvoření veduty)
- individuální prostor s převahou znaků přírodní povahy (přírodní segment v krajině)

Samotný pojem místo nabízí celou řadu možností přístupu k jeho chápání a tím i vymezení. Avšak podobně jako u oblastí krajinného rázu je pro vymezení rozhodující krajinný element vytvářející zásadní znak. Pokud je to účelné, lze provést vymezení míst v několika vrstvách, a to dle:

- jednotlivých charakteristik (přírodní - místa s převahou znaků přírodní povahy, historická - místa zahrnující určité historické souvislosti, kulturní - místa zachycující určitý charakter kulturní krajiny),
- vztahů v krajině (místa, jež spojuje určitý jev, vlastnost, vztah - např. prostor kulturní dominanty),
- měřítka krajiny (místa výrazně odlišného měřítko - např. zaříznuté údolí s vesničkami uprostřed rozsáhlé pahorkatinné krajiny).

Toto pojetí vymežování míst dovoluje do jisté míry jejich překrývání. Je na zadavateli a zpracovateli hodnocení, jaké pojetí zvolí. Důležitý je cíl, kterým je snaha o správnou interpretaci hodnot krajinného rázu prostřednictvím vymezených míst.

Pro praktickou potřebu správních orgánů je uchopitelnější vymezení těch míst krajinného rázu, která se svým charakterem vymykají z převažujícího charakteru krajinného rázu oblasti. Místa mohou navíc v detailním hodnocení zachytit znaky, které se mohou jevit v oblasti jako doplňující nebo nepodstatné, na úrovni místa však zásadní či spoluurčující. Místa detailně vyjadřují místní specifika hodnot krajinného rázu. Velikost místa vychází z praktických potřeb - zpravidla od cca 1 ha po 10 - 20 km².

Postup vymežování míst krajinného rázu uvádí zásady a kroky, kterých by se měl hodnotitel držet k dosažení adekvátního výstupu - vymezeného místa krajinného rázu. Postup vychází z obecného postupu vymežování územních jednotek ve smyslu obecné metody hodnocení krajinného rázu. Hodnotitel

- i) nejprve zachytí osobité prostory v krajině, které se vyznačují rysy či jevy, jež místo zásadním způsobem odlišují od okolí,
- ii) pak identifikuje základní rys(y) či jev(y) vytvářející individualitu daného místa, vystihne tak jeho individuální charakter,
- iii) pak zjistí rozsah uplatnění identifikovaných rysů či jevů v krajině, aby mohl vymežit místo krajinného rázu,
- iv) provede korekci (zpřesnění) hranic vylišeného individuálního prostoru vůči okolnímu prostoru
- v) a odůvodní vymezení místa.
- vi) Nakonec provede charakterizaci vymezeného místa krajinného rázu.

ad i) Zachycení osobitých prostorů v krajině - hodnotitel vyhledá v každé oblasti krajinné prostory vyznačující výraznou individualitou vymezující se ke svému okolí.

Zásady pro zachycení osobitých prostorů v krajině:

- Zásada individuality - území má svou identitu, kterou utváří specifický rys nebo jev a která jej vylišuje.
- Zásada spojitosti - území menší rozlohy pohledově nebo vnitřními vztahy spojitě.
- Zásada genia loci - prostory vyznačující se silou ducha místa, by měla být respektována jako celek.

Výstupem tohoto kroku je seznam prostorů určených k vymezení místa krajinného rázu nebo návrh vymezení místa krajinného rázu.

ad ii) Identifikace hlavního rysu či jevu - hodnotitel zachytí dominantní rysy či jevy vytvářející charakter místa a zároveň jeho individualitu ve smyslu uvedených zásad. Dominantní (základní) rys (jev) je buď viditelně či jinak senzuálně patrný, nebo se uplatňuje nehmotnými, avšak charakterizovatelnými projevy. Dominantní rys může spočívat:

- ve výrazné odlišnosti uspořádání skladebných částí krajiny od okolí,
- v uplatňujícím se fenoménu - přírodní, kulturní či historické povahy,
- ve specifických vztazích či měřítku v krajině (odlišné proporce, uspořádání apod.),
- v existenci významné kulturní či přírodní dominanty,
- nebo v kombinaci předchozích.

Dominantní rys je vždy zásadní pro vymezení místa krajinného rázu.

Výstupem tohoto kroku je stručný popis charakteru místa.

ad iii) Hledání rozsahu uplatnění (působení) dominantního rysu či jevu - hodnotitel zjišťuje rozsah uplatnění dominantního rysu v krajině tak, že zachycuje celistvost obrazu místa v krajině hranicí v místech patrného ukončení obrazu. Přitom se hodnotitel drží následujících zásad pro vymezení:

- Zásada celistvosti - místo zahrnuje vždy celý individuální prostor nebo záměrnou krajinnou kompozici, vůči okolí se místo vymezuje odlišnostmi a tvoří vlastní ucelený interiér.
- Zásada pohledovosti - pro vymezení není nejdůležitějším kritériem pohledová spojitost a vymezení horizonty, hraje však významnou roli, nejdůležitější je však jak je chápán jeho obraz v krajině.
- Zásada respektování dominanty - místo respektuje uplatnění převládajícího elementu nebo určité dominanty a respektuje jejich řídicí roli.
- Zásada respektování genia loci - je respektován duch místa v území a jeho vliv.
- Zásada kompozice – tvoří-li místo obraz v krajině nabízející vytvoření veduty, pak je respektována celá skladba zúčastněných prvků, které obraz vytváří.

Výstupem tohoto kroku je "surový" návrh hranic míst krajinného rázu.

ad iv) Korekce hranic - hodnotitel upřesňuje vymezení hranic oblastí krajinného rázu tak, aby respektoval přítomnost důležitých entit krajiny a detailní územní vazby. Cílem tohoto kroku je zajištění hranice oblasti krajinného rázu respektující existenci důležitých uplatňujících se entit tak, aby nebyly hranicí plošně nebo uplatněním nelogicky rozděleny na dvě neidentické části, když působí jako celek. Zde se hodnotitel drží následujících zásad pro korekci hranic:

- Zásada celistvosti jednotlivých prvků a složek - znak utvářející místo by neměl být rozdělen hranicí
- Zásada vedení hranice po v krajině patrných entitách - po řece, po hraně údolí, po okraji urbanizovaného prostoru, komunikaci apod.

Výstupem tohoto kroku je návrh hranic(e) míst(a) krajinného rázu.

ad v) Odůvodnění vymezení - hodnotitel odůvodňuje vymezení místa krajinného rázu, uvádí, který rys či jev je dominantní a které znaky spoluurčují základní charakter celého území a společně vytváří krajinný ráz. Odůvodnění vymezení se drží následujících zásad:

- Zásada odůvodnění vymezení - místo nemůže být vymezeno samoučelně pro potřeby určitého hodnocení a odůvodněním hodnotitel dokazuje, že tomu tak není.
- Zásada srozumitelnosti - odůvodnění by mělo velmi stručným a výstižným způsobem uvést důvod vymezení dané oblasti krajinného rázu.
- Zásada jednoduchosti - odůvodnění by nemělo být zpracováno delším textem, než je jeden krátký odstavec.

Výstupem tohoto kroku je stručné odůvodnění vymezení místa krajinného rázu.

ad vi) Charakterizace místa krajinného rázu - hodnotitel zpracuje charakterizaci vymezeného místa krajinného rázu z pohledu přírodních podmínek, kulturní charakteristiky a historického kontextu.

Výstupem tohoto kroku je ucelený seznam vymezených míst se základní charakteristikou.

Shrnutí

Místo krajinného rázu by nemělo být příliš velké, mělo by zahrnout určitý faktický rys nebo jev v krajině vytvářející obraz části krajiny, který je součástí okolní krajinné scény. Místo tvoří v oblasti obraz, spojitý (pohledově nebo vztahy) krajinný prostor, který se vyznačuje svou individualitou.

7.2.7 Charakteristika jednotlivých územních jednotek

Kapitola obsahuje charakteristiku oblastí krajinného rázu charakteristiku z pohledu přítomnosti znaků jednotlivých charakteristik, vztahů a měřítka v krajině. Charakteristika je členěna přehledně do několika podkapitol a sestává z povinné části a z části nepovinné.

Povinná část zahrnuje jednotným způsobem zpracovanou charakteristiku vymezených územních jednotek z hlediska krajinného rázu. Tato charakteristika je zároveň součástí územně analytického podkladu pro jevy č. 17 a 18, oblasti a místa krajinného rázu.

7.2.7.1 Přírodní podmínky území z pohledu krajinného rázu

Přírodní charakteristika vymezeného území zachycuje:

- a) reliéf a jeho specifika ve vztahu ke krajinnému rázu
- b) uplatnění půdy a specifika půdních poměrů ve vztahu ke krajinnému rázu
- c) hydrologické poměry a jejich vztah ke krajinnému rázu
- d) klimatické podmínky a jejich vazba na krajinný ráz
- e) vegetační pokryv s přihlédnutím k potenciální vegetaci (jsou-li k dispozici podklady)
- f) popřípadě přírodní a antropogenní disturbance projevující se v krajině a jejich činitele
- g) bioregionální členění území a vztah bioregionů ke krajinnému rázu
- h) indikátory zvýšené přírodní hodnoty (seznam VKP, ZCHÚ)
- i) širší vztahy přírodního rámce k okolním oblastem
- j) sledované znaky přírodní povahy tvořící území.

7.2.7.2 Historický kontext

K získání historické charakteristiky je nutné znát historický kontext území, který zachycuje analýza historického vývoje a jeho promítání do krajinného rázu v širším územním kontextu vystihující:

- a) historický vývoj v širších souvislostech
- b) významné artefakty v území (nepovinně)
- c) typologie historického venkovského domu (nepovinně)

- d) dochovanost území z pohledu historických krajinných struktur (nepovinně)
- e) dochovanost sídel z pohledu jejich prostorového uspořádání k založení a obrazu sídla v krajině
- f) další případné doplňující informace charakterizující specifické uplatnění historické charakteristiky krajinného rázu (nepovinně)
- g) sledované znaky historické charakteristiky
- h) indikátory zvýšené historické hodnoty - seznam dochovaných památek a jejich uplatnění v krajinném rázu (tvoří krajinný obraz, nebo jsou jeho součástí)

7.2.7.3 Kulturní kvality

Kulturní charakteristiku uvádí charakteristika vystihující kulturní kvality současné krajiny:

- a) současná textura krajiny a její vztah k využití z pohledu krajinného rázu a soulad nebo rozpor s přírodními podmínkami uplatňující se v krajinném rázu
- b) uspořádání sídel, sídelní struktura, převážné typy sídel z pohledu typu sídla, jeho vnitřního uspořádání, obrazu sídla v krajině, soulad či nesoulad s navazující texturou, uspořádáním krajiny
- c) kvalita sídel z pohledu současného obrazu sídla v krajině (významné siluety, dominanty, narušení z pohledu krajinného rázu)
- d) ostatní kulturní prvky ve volné krajině a jejich uplatnění (komunikace, energovody, vodní nádrže a jiná technická díla, záměrné krajinné kompozice aj.)
- e) kulturní dominanty
- f) indikátory zvýšené kulturní hodnoty vytvářející zvýšenou estetickou hodnotu krajinného rázu (kulturní krajina, sídla, stavby, komponované prostory)
- g) sledované znaky kulturní charakteristiky

7.2.7.4 Vztahy v krajině a její měřítko

Analýza vztahů a měřítka v krajině uvede především:

- a) harmonické vztahy v krajině na úrovni funkčních vztahů, prostorových vztahů
- b) širší územní vztahy v kontextu navazujících území, průhledy do okolní krajiny, uplatnění dominant z okolní krajiny a do okolní krajiny, významné scenérie z okolních území
- c) vyhodnocení harmonického měřítka krajiny
- d) vizuální kvality území
 - znaky vytvářející pozitivní hodnotu krajinné scény, krajinného obrazu
 - prostory zvýšené přírodní a estetické hodnoty krajinného rázu v rámci oblasti
 - významné průhledy v krajině
 - významná rozhledová místa
- e) skladebné či pohledové osy v krajině
- f) znaky a příčiny vytvářející genius loci
- g) duchovní hodnoty v území a zachycení mimosmyslových kvalit v území
- h) sledované znaky vztahů v krajině a měřítka krajiny

Dále jsou v charakteristice uvedeny údaje týkající se stávajícího narušení krajinného rázu a citlivosti území na narušení krajinného rázu.

7.2.7.5 Narušení krajinného rázu

Popis stávajícího narušení krajinného rázu negativně se uplatňujícími znaky, které se jednoznačně podílejí na snížení estetické či přírodní hodnoty krajinného rázu, narušují vztahy v krajině nebo evidentně mění její původní měřítko.

Výstupem je uvedení seznamu stávajících narušení krajinného rázu s případným komentářem.

7.2.7.6 Citlivost území

Popis citlivých a zranitelných znaků, kde se jakékoliv jejich narušení může projevit v celkovém charakteru krajinné scény. Tato kapitola napomáhá k pochopení některých prostorových vztahů.

Výstupem je uvedení citlivosti území na snížení hodnot krajinného rázu s případným komentářem.

7.2.7.7 Základní krajinné složky určující typ krajiny

Výčet základních krajinných složek vytvářejících a spoluvytvářejících převažující krajinný typ v území.

Výstupem je seznam s komentářem.

7.2.7.8 Ochrana přírody a památková péče

Seznam zvláště chráněných území, významných krajinných prvků (je-li dostupný), památkových rezervací a objektů, případně jiný druh ochrany související s krajinným rázem dané územní jednotky.

Výstupem je seznam s komentářem.

7.2.7.9 Návrh cílových charakteristik krajiny

Uvedení návrhu cílových charakteristik krajinného rázu vymezeného území vyplývajících ze zachování pozitivních hodnot krajinného rázu a z citlivosti území. Cílem je vypracování seznamu vypovídajícího o vnímání krajiny, vytvořeného na základě hodnocení krajinného rázu, které může být doplněno výstupy z ankety (viz práce s veřejností).¹⁰ V seznamu mohou být uvedeny charakteristiky, které jsou vnímány negativně, neboť působí rušivě nebo jinak nepříjemně s návrhem zlepšení.

Výstupem je seznam navrhovaných cílových charakteristik s komentářem.

7.2.7.10 Návrh ochrany

Návrh ochrany se provádí výčtem zásad a doporučení k zajištění ochrany pozitivních znaků a hodnot a návrhy opatření vedoucích ke zlepšení některých hodnot krajinného rázu. Zásady i doporučení jsou sepisovány k dané vymezené územní jednotce ve výčtech uvedených v tabulkách.

Zásady ochrany pozitivních hodnot – ochranné podmínky

Výčet zásad, které vedou k ochraně stávajících hodnot krajinného rázu. Tyto zásady jsou sepisovány jako seznam, případně vysvětleny v poznámkách uvedených v závorce. Uvádí se vždy výčet zásad vztahených k celé vymezené územní jednotce a dále výčet specifických zásad pro vybrané vymezené krajinné prostory, ať již urbanizované, nebo specifická místa. Zásady jsou vždy konkrétní a transparentní a jsou pochopitelné. Ochranné podmínky musí navazovat na analýzu provedenou v předchozích krocích a reflektovat na výčet znaků nesoucích pozitivní hodnotu krajinného rázu, tj.

¹⁰ Anketa je zpracována v rámci práce s veřejností (angažovaná veřejnost, odborná veřejnost, zástupci samospráv apod.) s cílem vytvoření seznamu rysů, jevů či konkrétních objektů a jejich vztahů v krajině, které jsou považovány za důležité, aby byly zachovány a chráněny před devastací.

těch znaků, které vytváří estetickou nebo přírodní hodnotu krajinného rázu, harmonické měřítko či harmonické vztahy v krajině nebo pozitivně přijímané kulturní dominanty.

Návrhy opatření na zlepšení vybraných hodnot krajinného rázu

Výčet návrhů, které mohou napomoci ke zlepšení hodnot krajinného rázu. Organizace výčtu, viz předešlý seznam zásad. Navrhovaná zlepšení musí navazovat na analýzu provedenou v předchozích krocích a reflektovat na výčet znaků, které svým uplatněním (forma, kvalita) v krajině snižují pozitivní hodnotu krajinného rázu (nejsou v souladu), tzn.: snižují estetickou nebo přírodní hodnotu krajinného rázu, nerespektují harmonické měřítko, harmonické vztahy v krajině, VKP, ZCHÚ či kulturní dominanty.

Výstupem je seznam s komentářem a případně se zdůvodněním.

Kapitola je zpracována přehledně a stručně v následujícím doporučeném členění:

6. Charakteristika oblastí a míst krajinného rázu
 - 6.1. Přírodní podmínky území z pohledu krajinného rázu
 - 6.2. Historický kontext
 - 6.3. Kulturní kvality
 - 6.4. Vztahy v krajině a její měřítko
 - 6.5. Narušení krajinného rázu
 - 6.6. Citlivost území
 - 6.7. Základní krajinné složky určující typ krajiny
 - 6.8. Ochrana přírody a památková péče
 - 6.9. Cílové charakteristiky krajiny
 - 6.10. Návrh ochrany

Kapitola je zpracována jako strukturovaný text ve standardizované struktuře. Výstup kapitoly je součástí územně analytického podkladu v souvislosti se zpracováním charakteristiky oblastí a míst krajinného rázu s provázáním na příslušné územní jednotky vymezené hranicemi pro zpracování v GIS.

7.2.8 Dokumentace hodnocení

Hodnotitel doplní místa, odkud byl prováděn rozbor území, fotodokumentaci důležitých pohledů na krajinnou scénu a důležitých znaků krajiny pro každou územní jednotku. Přiloží mapu vymezení územních jednotek v dohodnutém měřítku, ve kterých uvede místa fotografování a pozorovací body či vektory průzkumu a případně další důležité informace pro orientaci v hodnocení.

7.2.9 Standardizované rozšiřující postupy hodnocení

Standardní rozšiřující postupy hodnocení představují tvorbu praktických výstupů se zaměřením:

- na územní kvalitu krajinného rázu, odstupňovaná ochrana krajinného rázu
- na kvalitu obrazu sídla v krajině a vztahů v sídelní struktuře
- na vyhodnocení rozsahu a kvality uplatnění vizuálního či nehmotného uplatnění vybraných dominant v krajině, stanovení ochrany důležitých pohledových míst

Jedná se o nepovinnou standardizovanou část hodnocení. Cílem této části je účelné a praktické rozšíření hodnocení o uvedené potřebné výstupy.

Kapitola je zpracována přehledně a stručně v následujícím doporučeném členění:

7. Rozšiřující postupy hodnocení

- 7.1. Odstupňovaná ochrana krajinného rázu
- 7.2. Ochrana obrazu sídel v krajině a jejich kategorizace dle sledované kvality
- 7.3. Hodnocení vybraných dominant v krajině

Kapitola je zpracována jako strukturovaný text ve standardizované struktuře jednotlivých kapitol. Postup hodnocení je vždy uveden v kapitole metodika. Výstupem dané kapitoly mohou být, je-li to praktické, vrstvy v GIS.

7.2.10 Další zpřesňující podrobná hodnocení

Autor hodnocení po dohodě se zadavatelem (koncový uživatel materiálu) může hodnocení krajinného rázu daného území rozšířit o další specifická hodnocení, která mohou zlepšit celkovou vypovídající hodnotu materiálu. Výstupy mohou být vztaženy k vymezeným územním jednotkám, nebo k celému území.

Tato hodnocení představují např. podrobnější postupy hodnocení zvolené charakteristiky, specifických vztahů či jevů v krajině (např. uplatnění určitého fenoménu vyplývajícího z historické události, existence specifického vztahu přírodních podmínek a kulturních prvků, jako je uspořádání zástavby a využití materiálů apod.), detailní vyhodnocení rozsahu a kvality uplatnění zvolených objektů v krajině (např. vizuální uplatnění dominanty v krajině, hodnocení komponovaných prostorů v krajině a jejich uplatnění). Jedná se o nepovinnou část hodnocení. Cílem této části je účelné a praktické rozšíření hodnocení o další potřebné výstupy.

Kapitola je zpracována přehledně a stručně v následujícím doporučeném členění:

8. Další zpřesňující podrobná hodnocení

- 8.1. Kapitoly uvádějící další hodnocení...

Kapitola je zpracována jako strukturovaný text ve standardizované struktuře jednotlivých kapitol. Postup hodnocení je vždy uveden v kapitole metodika. Výstupem dané kapitoly mohou být, je-li to praktické, vrstvy v GIS.

7.2.11 Závěr, zhodnocení

V závěrečné kapitole je uvedeno shrnutí hodnocení a je zde vyhodnoceno, zda bylo dosaženo všech stanovených cílů, jakou formou, jaké byly při tom shledány problémy.

Kapitola je zpracována přehledně a stručně v následujícím doporučeném členění:

9. Závěr, zhodnocení

- 9.1. Zhodnocení a diskuse
- 9.2. Závěr
- 9.3. Případné podkapitoly...

Kapitola je zpracována jako strukturovaný text ve standardizované struktuře jednotlivých kapitol. Postup hodnocení je vždy uveden v kapitole metodika.

7.2.12 Přílohy

K vlastnímu hodnocení jsou uvedeny přílohy dle požadavku zadavatele, zejména pak dostatečně komentovaná fotodokumentace s reprezentativními fotografiemi krajinné scény každého vymezeného území nebo krajinného obrazu daného místa, vybraných sídel či jiných objektů, dostatečně podrobná mapa s vymezením oblastí a míst krajinného rázu včetně vrstev GIS.

7.2.13 Požadovaný výstup hodnocení

Každé hodnocení krajinného rázu určitého by mělo obsahovat povinné minimum vyplývající z rozsahu hodnoceného území a z potřeby poskytnutí uceleného podkladu.

Očekávaný výstup hodnocení krajinného rázu sestává z:

- Textové části obsahující
 - Cíle hodnocení
 - Metodický postup a případné změny a doplňky, citace metodiky, způsob, jak bude cílů dosaženo, popis zvoleného způsobu identifikace znaků a jejich hodnot
 - Vymezení řešeného území a stanovení rozsahu širších územních vztahů v hodnocení (zohlednění sousedních prostorů, průhledy, funkční a prostorové vztahy apod.),
 - Analýza a vypracování základní charakteristiky vymezeného území z pohledu jednotlivých charakteristik krajinného rázu, prostorových a funkčních vztahů v krajině a měřítko
 - Vymezení dílčích územních jednotek na základě provedené analýzy území - oblastí krajinného rázu, míst krajinného rázu
 - Charakteristika jednotlivých územních jednotek z pohledu: přírodních podmínek, historického vývoje, kulturních hodnot, vztahů a měřítko.
 - Stanovení ochranných podmínek
 - Návrh využití materiálu hodnocení ve správní praxi v územním plánování a případně při jiných činnostech
- Tabulkové části obsahující
 - seznamy identifikovaných charakteristických znaků krajinného rázu a jejich klasifikací
 - stanovené ochranné podmínky vyjadřující limity v území k zajištění ochrany pozitivních hodnot krajinného rázu.
- Grafické části obsahující
 - fotodokumentaci s reprezentativními fotografiemi krajinné scény každého vymezeného území nebo krajinného obrazu daného místa, sídla či jiného objektu.
 - další potřebnou fotodokumentaci k vyjádření určitých vlastností krajiny (zachycení jevů, objektů apod.),
 - případně další doplňující fotodokumentaci dle uvážení,
 - přehledovou mapu s vymezením oblastí a míst krajinného rázu
 - mapy s vymezením důležitých vlastností krajinného rázu vystihujících charakter krajiny
 - další mapy dle dohody se zadavatelem

7.2.14 Možná doplnění metodiky

Metodiku hodnocení krajinného rázu určitého území by bylo vhodné doplnit upřesněnými postupy vybraných detailních hodnocení, dále základním katalogem objektů a jevů, které mohou být identifikovány jako charakteristické znaky krajinného rázu, dále dílčí příklady postupů hodnocení některých konkrétních záměrů. Metodiku by bylo možné doplnit šablonami tabulek hodnocení charakteristických znaků a vyhodnocení vlivu záměru na krajinný ráz v závěru hodnocení.

8 Doporučení využití metodiky hodnocení krajinného rázu v souvisejících činnostech dle jiných legislativních ustanovení

8.1 Související legislativa

Vzhledem k povaze ochrany krajinného rázu je logický přesah této problematiky do řady norem upravujících využití krajiny či nakládání s jejími prvky. Z těchto norem je nejdůležitější přesah problematiky ochrany krajinného rázu řady ustanovení Stavebního zákona č. 183/2006 Sb.

8.1.1 Stavební zákon

Problematika ochrany krajinného rázu je dále určitým způsobem implementována v zákoně č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). Tento zákon mimo jiné stanovuje pravidla a cíle územního plánování, nástroje územního plánování, vyhodnocování vlivů na udržitelný rozvoj území, rozhodování v území, možnosti sloučení postupů podle tohoto zákona s postupy posuzování vlivů záměrů na životní prostředí, podmínky pro výstavbu, rozvoj území a pro přípravu veřejné infrastruktury, evidenci územně plánovací činnosti a kvalifikační podmínky pro územně plánovací činnost. Dále stanovuje pravidla pro výstavbu, zejména povolování staveb, terénních úprav a zařízení, užívání a odstraňování staveb.

Krajina je v urbanismu a územním plánování pojímána jako území specifické svou geografickou polohou, strukturou přírodních a civilizačních složek a vnější tvářností – krajinným obrazem. Toto pojetí odpovídá do určité míry definici krajiny dle zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů: „krajina je část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořená souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky“.

Stavební zákona se zde s ustanovením §12 zákona č. 114/92 Sb. potkává hned v několika situacích:

1. V územním plánování, kde se ve smyslu prováděcí vyhlášky č. 500/2006 Sb., o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti uvádí jako součást tzv. územně analytických podkladů (ÚAP) zpracování dvou jevů krajinného rázu:
 - JEV 17: Oblast krajinného rázu a její charakteristika
 - JEV 18: Místo krajinného rázu a jeho charakteristika
2. V územním plánování, kde by měla být součástí územního plánu koncepce uspořádání krajiny, kterou lze do jisté míry chápat jako krajinný plán a jejíž zpracování se může dotknout problematiky krajinného rázu.
3. V Politice územního rozvoje ČR (PÚR), která je celostátní nástroj územního plánování, jenž slouží zejména pro koordinaci územního rozvoje na celostátní úrovni a pro koordinaci územně plánovací činnosti krajů a současně jako zdroj důležitých argumentů při prosazování

zájmů ČR v rámci územního rozvoje Evropské unie. PÚR je základním dokumentem územního plánování schváleným vládou ČR (§ 31 až 35 stavebního zákona).

4. Při tvorbě zásad územního rozvoje kraje, kde je potřeba stanovit cílové charakteristiky krajiny a definovat zásady ochrany území z pohledu ochrany významných hodnot krajiny.
5. Při výstavbě, kdy je potřeba vyhodnotit, zda stavba nežádoucím způsobem nenaruší krajinný ráz místa či širší oblasti.

Stavební zákon do určité míry respektuje ustanovení §12 a nepřímo, ale jen do určité míry přijímá jeho princip ochrany. Orientace ochrany krajiny ve stavebním zákoně je však dána více pojetím urbanismu, což je zcela legitimní a logické. Je patrná též snaha tvůrců zákona implementovat do určité míry Evropskou úmluvu o krajině (Cílové charakteristiky, uspořádání krajiny aj.). Opět je však implementace spíše opatrná než ucelená a transparentní.

8.1.2 Vazba problematiky ochrany krajinného rázu na Evropskou úmluvu o krajině

Zvláštním souvisejícím materiálem je Úmluva o krajině, která se z části s ustanovením §12 překrývá a z části jej rozpracovává a prakticky aplikuje s důrazem na účast veřejnosti.

Úmluva o krajině je společnou deklarací potřeby ochrany krajiny v zájmu dosažení udržitelného rozvoje, založeného na vyvážených a harmonických vztazích mezi sociálními potřebami, hospodářskou činností a životním prostředím s významnou podporou účasti veřejnosti na procesu ochrany. Text úmluvy je zveřejněn na stránkách Rady Evropy (Council of Europe):

<http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/heritage/landscape/VersionsConvention/czech.pdf>

Cílem této úmluvy podpořit ochranu, správu a plánování krajiny a organizovat evropskou spolupráci v této oblasti. Česká republika přijetím této úmluvy mimo jiné uznala, že krajina je důležitou součástí kvality života lidí v městských oblastech i na venkově, v narušených oblastech stejně jako v oblastech vysoce kvalitních, v oblastech pozoruhodných i běžných. Česká republika se tak zavázala právně uznat krajinu jako základní složku prostředí, v němž obyvatelé žijí, jako výraz rozmanitosti jejich společného kulturního a přírodního dědictví a základ jejich identity. Dále se zavázala zavést a provádět krajinné politiky zaměřené na ochranu, správu a plánování krajiny, zavést postupy pro účast veřejnosti, místních a regionálních orgánů a jiných stran, které jsou zainteresovány na definování a provádění krajinných politik, začlenit krajinu do svých politik územního a urbánního plánování, do své kulturní, environmentální, zemědělské, sociální a hospodářské politiky, jakož i do ostatních politik s možným přímým či nepřímým dopadem na krajinu.

Z toho jednoznačně vyplývá, jak je pojetí ochrany krajiny deklarované v úmluvě oborově průřezové. O to více by měla být snaha spolupráce v implementaci z úmluvy vyplývajících požadavků směrem k legislativnímu rámci. Ustanovení §12 by se v budoucí právní úpravě mělo stát základním implementačním nástrojem sloužícím ke komplexní ochraně charakteru krajiny, který by bylo možné aktivně aplikovat jak v územním plánování a při výstavbě, ale také v pozemkových úpravách, některých činnostech v zemědělství apod.

To je však návrh řešení stávající situace, která i přes nedostatky není v zásadě bezvýchodná a „špatná“. Snaha tvůrců obou zákonů je v zásadě stejná, zajistit ochranu krajiny před devastací jejich hodnot. Liší se však právě v deklaraci hodnot, které jsou předmětem ochrany. Stávající stav do jisté míry implementaci principů vyplývajících z úmluvy o krajině již umožňuje.

Poznatky z mnoha hodnocení krajinného rázu určitých území, vymezení oblastí a jejich částí a specifických míst krajinného rázu v určitém smyslu reflektují na požadavky Evropské úmluvy o krajině, zejména pak s Článkem 6 – Zvláštní opatření, jehož citace je dále uvedena:

A Zvyšování povědomí

Každá Strana se zavazuje zvyšovat povědomí občanské společnosti, soukromých organizací a veřejných orgánů o hodnotě krajiny, jejich úloze a jejich změnách.

B Vzdělávání a výchova

Každá Strana se zavazuje podporovat:

- a) vzdělávání odborníků v oboru oceňování krajinných celků a činností v krajině;*
- b) multioborové vzdělávací programy v oblasti krajinné politiky, ochrany, správy a plánování krajiny, určené pro profesionály v soukromém i veřejném sektoru a pro dotčená sdružení;*
- c) školní a vysokoškolské vzdělávací programy, které se v rámci příslušných disciplín zaměří na hodnoty spjaté s krajinou a na otázky týkající se její ochrany, správy a plánování.*

C Vymezení a hodnocení

1 Za aktivní účasti zainteresovaných stran, v souladu s článkem 5 c, a za účelem zlepšení úrovně znalosti svých krajín se každá Strana zavazuje:

- a) i vymezit své vlastní typy krajiny na celém svém území;*
 - ii analyzovat jejich charakteristiky, síly a tlaky, které je mění;*
 - iii zaznamenávat jejich změny;*
- b) vyhodnotit takto vymezené krajiny s ohledem na zvláštní hodnoty, které jsou jim připisovány zainteresovanými stranami a dotčeným obyvatelstvem.*

2 Tyto vymežující a hodnotící postupy budou provázeny výměnou zkušeností a metodologie, organizovanou mezi Stranami na evropské úrovni podle článku 8.

D Cílové charakteristiky krajiny

Každá Strana se zavazuje, po konzultaci s veřejností v souladu s článkem 5 c, definovat cílové charakteristiky krajiny pro vymezené a vyhodnocené krajiny.

E Plnění

Pro realizaci krajinných politik se každá Strana zavazuje zavést nástroje, zaměřené na ochranu, správu a/nebo plánování krajiny.

Ad A) Krajinný ráz již od doby schválení daného zákona vstoupil do podvědomí angažované veřejnosti a mnoha občanů. Za účelem ochrany krajinného rázu byla uspořádána řada přednášek mnoha subjekty.

Ad B) Ochrana krajinného rázu je v současné době součástí výuky na několika universitách, probíhá každý rok řada seminářů a konferencí.

Ad C) V tomto bodě se hodnocení krajinného rázu téměř zcela překrývá s problematikou uvedenou v úmluvě o krajině. Pro potřeby hodnocení je nutné vymežit územní jednotky s převažující individualitou. Metodika hodnocení krajinného rázu vymezuje detailně hodnocené individuální

jednotky, které jsou charakterizovány, což je významně podpořeno zákony O ochraně přírody a krajiny a Stavebním zákonem.

Z uvedeného znění úmluvy o krajině je však patrný určitý nesoulad se zamýšleným principem, neboť typ krajiny vede k typologii a tedy k vymezování typologických jednotek dle zvoleného klíče. To samo o sobě je v rozporu vůči duchu úmluvy. Stávající odborné až vědecké pojetí statisticky orientované typologie krajiny je pro potřeby úmluvy je navíc v praxi těžko uchopitelné, neboť znemožňuje aktivní angažovanost veřejnosti (ztotožnění se s typy je nemožné) a je spíše nepochopením základního principu úmluvy. Účast veřejnosti je možná pouze v případě, že běžný občan chápe rozsah pojetí krajiny a je schopen pochopit a přijmout hodnoty v ní. Navíc z dodatku písmene b) jednoznačně vyplývá, že u krajinného typu jde více o individuální charakteristiky, než o systematický typologický přístup kategorizující krajinu do vědeckých schémat. Krajinné typy zde jsou spíše na škodu věci. Jistě by bylo prospěšné podrobně revidovat anglický originál a přeložit úmluvu především ve smyslu jejího ducha a principu.

Z druhého odstavce jednoznačně vyplývá potřeba metodického přístupu. Ten, který je v současné době používán k hodnocení krajinného rázu, může být použitelný i zde. Nespornou výhodou by bylo sjednocení přístupu k dané problematice napříč obory, neboť ochrana krajiny je chápána průřezově.

Ad D) V této části je opět patrný úzký vztah ochrany krajinného rázu a úmluvy o krajině. V rámci hodnocení jsou vymezovány a charakterizovány oblasti krajinného rázu a v nich jsou identifikovány hodnoty dané přítomností určitých objektů a jevů. Nejde o nic jiného než vylišení charakteristik krajiny, které mohou být v procesu práce s veřejností upraveny, upřesněny a doplněny pro definování cílových charakteristik. Zde by bylo vhodné, podobně jako u vymezování typů krajiny, revidovat překlad originálu úmluvy, neboť se zde nehovoří o „cílových charakteristikách“. Pojem je trochu matoucí a v územním plánování těžko uchopitelný.

Ad E) Nástrojem může být ochrana charakteru krajiny, krajinného rázu v upraveném pojetí ustanovení §12 citovaného zákona a s další legislativní podporou v souvisejících předpisech. Současný stav již tímto směrem ukazuje.

8.2 Obecná širší uplatnění institutu ochrany krajinného rázu

Ochrana krajinného rázu úzce souvisí s mnoha obory lidské činnosti. Což lze shrnout následujícím způsobem:

- úroveň nástrojů ochrany životního prostředí – stanovení limitů a sledování dopadů
- úroveň strategického plánování na úrovni státu a kraje - podklad pro PÚR, ZÚR
- úroveň územního plánování – ÚAP, stanovení podmínek pro využití ploch, podklad pro koncepci krajiny
- úroveň konkrétního rozhodování - výkon státní správy
- úroveň vzdělávání – vzdělávání na vysokých školách v mnoha oborech pracujících s krajinou
- úroveň participace s občany – cílové charakteristiky krajiny

8.2.1 Využití postupu případového hodnocení

Hodnocení vlivu konkrétního záměru na krajinný ráz je hodnocení případové. Případové hodnocení může být aplikováno na vyhodnocení vlivu

- konkrétního záměru výstavby,

- určité změny zamýšlené v krajině, které mohou ovlivnit krajinný ráz (odlesnění, zalesnění, scelení polních honů, meliorace apod.),
- uvažovaných strategií a koncepcí rozvoje území
- vliv záměru nebo koncepce na životní prostředí dle zákona č. 100/2001 Sb.,
- vymezených funkčních ploch v návrhu územního plánu (potenciální dopad zamýšlené funkce na krajinný ráz),
- návrhu komplexních pozemkových úprav, zejména při zpracování plánu společných zařízení.

Jde o případy, které mohou ovlivnit stávající uplatnění objektů či jevů v krajině, jež společně vytváří hodnoty krajinného rázu – jsou vnímány pozitivně, libě, nebo jsou nositeli významné přírodní, kulturní či historické hodnoty. Cílem hodnocení je prokázat potenciální (očekávaný) vliv určitého záměru na zákonem deklarované hodnoty krajinného rázu.

8.2.2 Využití postupu preventivního hodnocení

Pojetí preventivního hodnocení krajinného rázu uvedené v této metodice dovoluje využití výstupního materiálu hodnocení nad rámec zákona č. 114/92 Sb. Výstupy hodnocení mohou sloužit:

- jako podklad pro výkon státní správy na úseku ochrany přírody a krajiny - obsahuje poměrně komplexní informaci o významných hodnotách krajinného rázu, které je prospěšné chránit a ochranné podmínky.
- z části jako územně analytický podklad (ÚAP) pro potřeby územního plánování ve smyslu prováděcí vyhlášky zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (Stavební zákon) – obsahuje vymezené oblasti (jev č. 17) a místa krajinného rázu (jev č. 18) s charakteristikou ve smyslu prováděcí vyhlášky č. 500/2006.
- pro stanovení zásad v rámci ZÚR k zajištění ochrany cílových charakteristik krajiny a krajinného rázu celého území kraje - obsahuje ochranné podmínky pro ochranu zjištěných pozitivních hodnot krajinného rázu.
- pro stanovení podmínek pro využití ploch v územních a regulačních plánech – obsahuje ochranné podmínky pro ochranu zjištěných pozitivních hodnot krajinného rázu.
- vytvoření koncepce uspořádání krajiny – obsahuje vymezení oblastí a míst krajinného rázu, seznam charakteristických znaků, které mohou sloužit jako podklad pro uspořádání krajiny ve smyslu zachování pozitivních hodnot krajinného rázu.
- vytvoření cílových charakteristik a další praktické implementaci úmluvy o krajině – obsahuje klasifikovaný seznam charakteristických znaků krajinného rázu, které mohou sloužit jako podklad pro vypracování cílových charakteristik.
- pro komplexní pozemkové úpravy (ve smyslu zákona č. 139/2002 Sb. o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů) – obsahuje seznam pozitivních hodnot krajinného rázu daného území, zároveň seznam objektů a jevů, které tyto hodnoty nevhodným způsobem ruší, ochranné podmínky a vyhodnocení širších územních vztahů, které společně mohou být využity jako podklad pro návrh pozemkových úprav.
- pro ochranu obrazu památek (MPZ, VPZ, rezervace) a krajinných památkových zón ve smyslu zákona ČNR č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů a jeho prováděcí vyhlášky, kde je stanovena ochrana estetického vzhledu a příznivého prostředí památek) – obsahuje seznam pozitivních hodnot krajinného rázu, ochranné podmínky a

vyhodnocení kulturních dominant v krajině, chrání obraz sídla nebo konkrétního uplatnění významného objektu, obsahuje vymezení ucelených specifických míst (komponované krajiny, krajiny s převahou dochovaných historických struktur krajiny apod.), které společně mohou podpořit ochranu obrazu určité památky nebo památkové zóny či krajiny.

- v hodnocení vlivů na životní prostředí v procesu EIA (podle zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí) – je podkladem pro stanovení vlivu v součinnosti s hodnocením konkrétního případu.
- v hodnocení vlivu územního plánu na krajinný ráz v procesu SEA - je podkladem pro stanovení vlivu v součinnosti s hodnocením konkrétního případu.

Uvedené postupy hodnocení umožňují získat řadu prospěšných a důležitých podkladů k zajištění ochrany krajinného rázu aplikovatelných:

- 1) k vyhodnocení estetických a přírodních hodnot krajinného rázu určitého území jako prevenci proti jejich nevědomému snižování ve smyslu zákona č.114/92 Sb.
- 2) k ochraně určitého objektu či jevu v krajině vyhodnocením kvality a rozsahu jeho uplatnění.
- 3) k vyhodnocení vlivu určitého zamýšleného záměru na estetické a přírodní hodnoty krajinného rázu, harmonické vztahy v krajině a harmonické měřítko krajiny, kulturní dominanty, ZCHÚ a VKP dotčeného krajinného prostoru ve smyslu zákona č.114/92 Sb.
- 4) k cílenému vyhodnocení vztahů vybraných objektů či jevů v krajině s cílem jejich harmonizace.
- 5) v územním plánování (jak je uvedeno výše):
 - a. k vytvoření generelu ochrany krajinného rázu na území celého státu vymezením hodnotných základních rysů, významných objektů a jevů v krajině pro možné využití při tvorbě politiky územního rozvoje – sladění zájmů ochrany krajiny s rozvojem v území.
 - b. k vytvoření návrhu zásad ochrany krajinného rázu kraje pro potřeby ZÚR sjednocujících ochranu krajinného rázu celého regionu nezaměřením na individualitu jeho částí.
 - c. k vytvoření základních limitů sloužících jako výchozí materiál pro stanovení podmínek pro využití ploch v územním plánu obce.
 - d. k vytvoření územně analytického podkladu pro potřeby územního plánování (prováděcí vyhláška k zákonu č. 183/2006 o územním plánu a stavebním řádu č. 500/2006 o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti)
- 6) k aplikaci ochrany krajiny ve smyslu Evropské úmluvy o krajině – podklad pro vymezení typů krajin (vyhodnocení základních rysů krajiny pro potřeby vymezování oblastí krajinného rázu), vymezení jevů vyvíjejících sílu a tlak na změnu v krajině, vytvoření seznamu cílových charakteristik, sledování změn v území, identifikace.
- 7) na jedné straně k posouzení možného dopadu návrhu komplexních pozemkových úprav na krajinný ráz potenciálně ovlivněného krajinného prostoru, na straně druhé k vyhodnocení území z pohledu uvažované změny, kdy jsou hodnoceny charakteristické znaky nového uspořádání krajiny a tím i zpětná vazba na dopad uvažovaných úprav.

Poznámky:

Studio B&M

